

Vergaderjaar 2006–2007

22 112

Nieuwe Commissievoorstellen en initiatieven van de lidstaten van de Europese Unie

Nr. 497

VERSLAG VAN EEN NOTAOVERLEG

Vastgesteld 26 februari 2007

¹ Samenstelling:

Leden: Atsma (CDA), Timmermans (PvdA), Van Bommel (SP), ondervoorzitter, Van der Staaij (SGP), Waalkens (PvdA), voorzitter, Van Baalen (VVD), Ormel (CDA), Wolfsen (PvdA), Spies (CDA), Van Velzen (SP), De Nerée tot Babberich (CDA), Jan Jacob van Dijk (CDA), Dezentjé Hamming (VVD), Irrgang (SP), Donner (CDA), De Roon (PVV), Boekestijn (VVD), Voordewind (ChristenUnie), Pechtold (D66), Ten Broeke (VVD), Peters (GroenLinks), Gill'ard (PvdA), Jasper van Dijk (SP), Thieme (PvdD) en Besselink (PvdA).

Plv. leden: Çörüz (CDA), Kuiken (PvdA), De Wit (SP), Van der Vlies (SGP), Heerts (PvdA), Snijder-Hazelhoff (VVD), Haverkamp (CDA), Koenders (PvdA), Ferrier (CDA), Lempens (SP), Jules Kortenhorst (CDA), Jan de Vries (CDA), Teeven (VVD), Roemer (SP), Hessels (CDA), Wilders (PVV), Nicolai (VVD), Huizinga-Heringa (ChristenUnie), Van der Ham (D66), Van der Burg (VVD), Duyvendak (GroenLinks), Crone (PvdA), Van Leeuwen (SP), Ouwehand (PvdD) en Bussemaker (PvdA).

² Samenstelling:

Leden: Van Beek (VVD), ondervoorzitter, Van der Staaij (SGP), Blok (VVD), De Pater-van der Meer (CDA), Slob (ChristenUnie), Van Bochove (CDA), Duyvendak (GroenLinks), Gerkens (SP), Spies (CDA), Sterk (CDA), Van der Ham (D66), Haverkamp (CDA), Leerdam (PvdA), voorzitter, Griffith (VVD), Irrgang (SP), Kalma (PvdA), Schinkelshoek (CDA), Jacobi (PvdA), Van der Burg (VVD), Brinkman (PVV), Heerts (PvdA), Van Raak (SP), Kuiken (PvdA) en Leijten (SP).

Plv. leden: Teeven (VVD), Van der Vlies (SGP), Weekers (VVD), Van de Camp (CDA), Cramer (ChristenUnie), Ormel (CDA), Van Gent (GroenLinks), Polderman (SP), Van Haersma Buma (CDA), Van Heugten (CDA), Koşer Kaya (D66), Van Hijum (CDA), Wolbert (PvdA), Zijlstra (VVD), Van Gerven (SP), Van der Veen (PvdA), Çörüz (CDA), Albayrak (PvdA), Ten Broeke (VVD), De Roon (PVV), Koenders (PvdA), Van Bommel (SP), Bouchibti (PvdA) en De Wit (SP).

De vaste commissie voor Europese Zaken¹, de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties², de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken³, de vaste commissie voor Defensie⁴, de vaste commissie voor Economische Zaken⁵, de vaste commissie voor Financiën⁶, de vaste commissie voor Justitie⁷, de vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit⁸, de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap⁹, de vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid¹⁰, de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport¹¹, de vaste commissie voor Verkeer en Waterstaat¹² en de vaste commissie voor Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer¹³ hebben op 14 februari 2007 overleg gevoerd met minister Bot van Buitenlandse Zaken over **het wetgevings- en werkprogramma van de Europese Commissie voor 2007**.

Van het overleg brengen de commissies bijgaand stenografisch verslag uit.

De voorzitter van de vaste commissie voor Europese Zaken, Waalkens

De voorzitter van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Leerdam

De voorzitter van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken, Van Baalen

De voorzitter van de vaste commissie voor Defensie, Albayrak

De voorzitter van de vaste commissie voor Economische Zaken, Ten Hoopen

De voorzitter van de vaste commissie voor Financiën, Tichelaar

De voorzitter van de vaste commissie voor Justitie,
De Pater-van der Meer

De voorzitter van de vaste commissie voor Landbouw, Natuur en
Voedselkwaliteit,
Schreijer-Pierik

De voorzitter van de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap,
Aptroot

De voorzitter van de vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegen-
heid,
Smeets

De voorzitter van de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en
Sport,
Blok

De voorzitter van de vaste commissie voor Verkeer en Waterstaat,
Atsma

De voorzitter van de vaste commissie voor Volkshuisvesting, Ruimtelijke
Ordening en Milieubeheer,
Koopmans

De griffier van de vaste commissie voor Europese Zaken,
Huisinga

³ Samenstelling:

Leden: Koenders (PvdA), Timmermans (PvdA),
ondervoorzitter, Van Bommel (SP), Albayrak
(PvdA), Van der Staaij (SGP), Wilders (PVV),
Van Baalen (VVD), voorzitter, Ormel (CDA),
Ferrier (CDA), Huizinga-Heringa (Christen-
Unie), Van Velzen (SP), De Nerée tot Babberich
(CDA), Jan Jacob van Dijk (CDA), Dezentjé-
Hamming (VVD), Irrgang (SP), Kalma (PvdA),
Schermers (CDA), Bokestijn (VVD), Jules
Kortenhorst (CDA), Pechtold (D66), Ten Broeke
(VVD), Peters (GroenLinks), Van Raak (SP),
Gill'ard (PvdA) en Thieme (PvdD).

Plv. leden: Vermeij (PvdA), Samsom (PvdA),
De Wit (SP), Leerdam (PvdA), Van der Vlies
(SGP), Bosma (PVV), Van Miltenburg (VVD),
Roland Kortenhorst (CDA), Hessels (CDA),
Voordewind (ChristenUnie), Jasper van Dijk
(SP), Van Hijum (CDA), Haverkamp (CDA),
Neppéus (VVD), Lempens (SP), Besselink
(PvdA), Çörüz (CDA), Griffith (VVD), Spies
(CDA), Van der Ham (D66), Van Beek (VVD),
Halsema (GroenLinks), Gesthuizen (SP),
Bussemaker (PvdA) en Ouwehand (PvdD).

⁴ Samenstelling:

Leden: Koenders (PvdA), Timmermans (PvdA),
Van Bommel (SP), Albayrak (PvdA), fungerend
voorzitter, Van der Staaij (SGP), Van Baalen
(VVD), Mastwijk (CDA), Ormel (CDA), Ferrier
(CDA), Roland Kortenhorst (CDA), Jan de Vries
(CDA), Van Velzen (SP), Haverkamp (CDA),
Blom (PvdA), Eijsink (PvdA), Griffith (VVD),
Irrgang (SP), Bokestijn (VVD), Brinkman
(PVV), Voordewind (ChristenUnie), Pechtold
(D66), Ten Broeke (VVD), Peters (GroenLinks),
Thieme (PvdD) en Lempens (SP).

Plv. leden: Dijksma (PvdA), Dijsselbloem
(PvdA), Poppe (SP), Heerts (PvdA), Van der
Vlies (SGP), Van Beek (VVD), Çörüz (CDA), Van
Hijum (CDA), Spies (CDA), Van Bochove
(CDA), Jan Jacob van Dijk (CDA), De Wit (SP),
Hessels (CDA), Kuiken (PvdA), Wolbert (PvdA),
Blok (VVD), Roemer (SP), Van der Burg (VVD),
Wilders (PVV), Huizinga-Heringa (Christen-
Unie), Van der Ham (D66), Zijlstra (VVD),
Vendrik (GroenLinks), Ouwehand (PvdD) en
Polderman (SP).

*Vervolg van de commissiesamenstellingen op
volgende blz.*

⁵ Samenstelling:

Leden: Van der Vlies (SGP), Crone (PvdA), Schreijer-Pierik (CDA), Vendrik (GroenLinks), Ten Hoopen (CDA), voorzitter, Slob (ChristenUnie), Roland Kortenhorst (CDA), Hessels (CDA), Van der Ham (D66), Van Velzen (SP), Aptroot (VVD), Blom (PvdA), Smeets (PvdA), Van Dam (PvdA), Dezentjé Hamming (VVD), Irrgang (SP), ondervoorzitter, Jansen (SP), Biskop (CDA), Blanksma-van den Heuvel (CDA), Van der Burg (VVD), Graus (PVV), Zijlstra (VVD), Besselink (PvdA), Gesthuizen (SP) en Ouwehand (PvdD).

Plv. leden: Van der Staaij (SGP), Kalma (PvdA), Jan Jacob van Dijk (CDA), Duyvendak (GroenLinks), Joldersma (CDA), Cramer (ChristenUnie), Verburg (CDA), Van Hijum (CDA), Koşer Kaya (D66), Ulenbelt (SP), Blok (VVD), Heerts (PvdA), Samsom (PvdA), Roefs (PvdA), Weekers (VVD), Karabulut (SP), Luijben (SP), De Nerée tot Babberich (CDA), Atsma (CDA), Schippers (VVD), Madlener (PVV), Neppéus (VVD), Tichelaar (PvdA), Gerkens (SP) en Thieme (PvdD).

⁶ Samenstelling:

Leden: Van der Vlies (SGP), Crone (PvdA), Vendrik (GroenLinks), Blok (VVD), Ten Hoopen (CDA), ondervoorzitter, Weekers (VVD), Tichelaar (PvdA), voorzitter, Gerkens (SP), Van Vroonhoven-Kok (CDA), De Nerée tot Babberich (CDA), Smeets (PvdA), Dezentjé Hamming (VVD), Omtzigt (CDA), Koşer Kaya (D66), Irrgang (SP), Luijben (SP), Blanksma-van den Heuvel (CDA), Cramer (ChristenUnie), Jules Kortenhorst (CDA), Van der Burg (VVD), Tony van Dijk (PVV), Heerts (PvdA), Vermeij (PvdA), Gesthuizen (SP) en Ouwehand (PvdD). Plv. leden: Van der Staaij (SGP), Van Dam (PvdA), Halsema (GroenLinks), Remkes (VVD), Koopmans (CDA), Aptroot (VVD), Van der Veen (PvdA), Van Gerven (SP), Jan de Vries (CDA), Roland Kortenhorst (CDA), Koenders (PvdA), De Krom (VVD), De Pater-van der Meer (CDA), Pechtold (D66), Kant (SP), Ulenbelt (SP), Haverkamp (CDA), Rouvoet (ChristenUnie), Mastwijk (CDA), Schippers (VVD), De Roon (PVV), Kalma (PvdA), Spekman (PvdA), Van Gijlswijk (SP) en Thieme (PvdD).

⁷ Samenstelling:

Leden: Van de Camp (CDA), Rouvoet (ChristenUnie), De Wit (SP), Van Beek (VVD), Albayrak (PvdA), Van der Staaij (SGP), De Pater-van der Meer (CDA), voorzitter, Çörüz (CDA), Wolfsen (PvdA), Gerkens (SP), Jan de Vries (CDA), Van Haersma Buma (CDA), Van Velzen (SP), Eijsink (PvdA), ondervoorzitter, Azough (GroenLinks), Griffith (VVD), Teeven (VVD), De Roon (PVV), Schinkelshoek (CDA), Verdonk (VVD), Wolbert (PvdA), Thieme (PvdD), Kuiken (PvdA) en Leijten (SP). Plv. leden: Sterk (CDA), Huizinga-Heringa (ChristenUnie), Langkamp (SP), Weekers (VVD), Koenders (PvdA), Van der Vlies (SGP), Ormel (CDA), Jager (CDA), Gill'ard (PvdA), Roemer (SP), Joldersma (CDA), Donner (CDA), Abel (SP), Dijsselbloem (PvdA), Halsema (GroenLinks), Blok (VVD), Van Miltenburg (VVD), Fritsma (PVV), Schermers (CDA), Zijlstra (VVD), Bouchibti (PvdA), Ouwehand (PvdD), Spekman (PvdA) en Van Gijlswijk (SP).

⁸ Samenstelling:

Leden: Van der Vlies (SGP), ondervoorzitter, Schreijer-Pierik (CDA), voorzitter, Atsma (CDA), Van Gent (GroenLinks), Poppe (SP), Waalkens (PvdA), Snijder-Hazelhoff (VVD), Jager (CDA), Ormel (CDA), Koopmans (CDA), Van der Ham (D66), Van Velzen (SP), De Krom (VVD), Samsom (PvdA), Roefs (PvdA), Neppéus (VVD), Jansen (SP), Jacobi (PvdA), Cramer (ChristenUnie), Koppejan (CDA), Graus (PVV), Vermeij (PvdA), Zijlstra (VVD), Thieme (PvdD) en Polderman (SP).

Plv. leden: Van der Staaij (SGP), Mastwijk (CDA), Ten Hoopen (CDA), Duyvendak (GroenLinks), Luijben (SP), Gill'ard (PvdA), Boekstijn (VVD), Van Hijum (CDA), Van Bochove (CDA), De Nerée tot Babberich (CDA), Koşer Kaya (D66), Van Leeuwen (SP), Dezentjé Hamming (VVD), Dijsselbloem (PvdA), Dijkema (PvdA), Van Baalen (VVD), Kant (SP), Blom (PvdA), Slob (ChristenUnie), Spies (CDA), Agema (PVV), Kuiken (PvdA), Ten Broeke (VVD), Ouwehand (PvdD) en Lempens (SP).

⁹ Samenstelling:

Leden: Van der Vlies (SGP), Van de Camp (CDA), Hamer (PvdA), Slob (ChristenUnie), Remkes (VVD), Tichelaar (PvdA), Joldersma (CDA), Jan de Vries (CDA), Van Vroonhoven-Kok (CDA), Aptroot (VVD), voorzitter, Smeets (PvdA), ondervoorzitter, Leerdam (PvdA), Van Dam (PvdA), Donner (CDA), Abel (SP), Van Leeuwen (SP), Schinkelshoek (CDA), Verdonk (VVD), Bosma (PVV), Pechtold (D66), Zijlstra (VVD), Jasper van Dijk (SP), De Rooij (SP), Ouwehand (PvdD) en Dibi (GroenLinks). Plv. leden: Van der Staaij (SGP), Ferrier (CDA), Wolbert (PvdA), Ortega-Martijn (ChristenUnie), Weekers (VVD), Kalma (PvdA), Atsma (CDA), Sterk (CDA), Van Bochove (CDA), Ten Broeke (VVD), Eijsink (PvdA), Besselink (PvdA), Roefs (PvdA), Hessels (CDA), Van Bommel (SP), Langkamp (SP), Biskop (CDA), Dezentjé Hamming (VVD), Fritsma (PVV), Van der Ham (D66), Nicolai (VVD), Leijten (SP), Gerkens (SP), Thieme (PvdD) en Azough (GroenLinks).

¹⁰ Samenstelling:

Leden: Van der Vlies (SGP), Van Gent (GroenLinks), Verburg (CDA), Bussemaker (PvdA), Blok (VVD), Ferrier (CDA), ondervoorzitter, Van Vroonhoven-Kok (CDA), Nicolai (VVD), Smeets (PvdA), voorzitter, Van Hijum (CDA), Koşer Kaya (D66), Luijben (SP), Ulenbelt (SP), Verdonk (VVD), Ortega-Martijn (ChristenUnie), Blanksma-van den Heuvel (CDA), Van der Burg (VVD), Koppejan (CDA), Bosma (PVV), Spekman (PvdA), Heerts (PvdA), Bouchibti (PvdA), Thieme (PvdD), Karabulut (SP) en Gesthuizen (SP).

Plv. leden: Van der Staaij (SGP), Vendrik (GroenLinks), Omtzigt (CDA), Jacobi (PvdA), De Krom (VVD), Jan Jacob van Dijk (CDA), Roland Kortenhorst (CDA), Weekers (VVD), Depla (PvdA), Hessels (CDA), Pechtold (D66), Irrgang (SP), Lempens (SP), Zijlstra (VVD), Huizinga-Heringa (ChristenUnie), Biskop (CDA), Dezentjé Hamming (VVD), Schinkelshoek (CDA), Fritsma (PVV), Hamer (PvdA), Tichelaar (PvdA), Bouwmeester (PvdA), Ouwehand (PvdD), De Wit (SP) en Gerkens (SP).

¹¹ Samenstelling:

Leden: Van der Vlies (SGP), Atsma (CDA), Verburg (CDA), Vendrik (GroenLinks), Kant (SP), Blok (VVD), voorzitter, Ferrier (CDA), Joldersma (CDA), Eijsink (PvdA), Van Miltenburg (VVD), Schippers (VVD), Omtzigt (CDA), Koşer Kaya (D66), Van der Veen (PvdA), Schermers (CDA), Van Gerven (SP), Wolbert (PvdA), Voordewind (ChristenUnie), Heerts (PvdA), Zijlstra (VVD), Van Gijlswijk (SP), Ouwehand (PvdD), Agema (PVV), Leijten (SP) en Bouwmeester (PvdA).

Plv. leden: Van der Staaij (SGP), Çörüz (CDA), Ormel (CDA), Azough (GroenLinks), Van Velzen (SP), Neppéus (VVD), Van Hijum (CDA), Haverkamp (CDA), Spekman (PvdA), Verdonk (VVD), Griffith (VVD), De Pater-van der Meer (CDA), Van der Ham (D66), Gill'ard (PvdA), Van de Camp (CDA), Langkamp (SP), Jacobi (PvdA), Ortega-Martijn (ChristenUnie), Blom (PvdA), Kamp (VVD), De Wit (SP), Thieme (PvdD), Graus (PVV), Luijben (SP) en Hamer (PvdA).

¹² Samenstelling:

Leden: Dijkema (PvdA), Atsma (CDA), voorzitter, Van der Staaij (SGP), Dijsselbloem (PvdA), Snijder-Hazelhoff (VVD), Mastwijk (CDA), Duyvendak (GroenLinks), Koopmans (CDA), Gerkens (SP), Van der Ham (D66), Nicolai (VVD), Haverkamp (CDA), De Krom (VVD), Samsom (PvdA), Dezentjé Hamming (VVD), Van Hijum (CDA), Roefs (PvdA), Jansen (SP), Cramer (ChristenUnie), Roemer (SP), Koppejan (CDA), Vermeij (PvdA), Madlener (PVV), Ouwehand (PvdD) en Polderman (SP). Plv. leden: Depla (PvdA), Hessels (CDA), Van der Vlies (SGP), Jacobi (PvdA), Boekstijn (VVD), Ten Hoopen (CDA), Van Gent (GroenLinks), Jager (CDA), Van Bommel (SP), Koşer Kaya (D66), Neppéus (VVD), De Pater-van der Meer (CDA), Aptroot (VVD), Crone (PvdA), Van Baalen (VVD), Van Heugten (CDA), Smeets (PvdA), Van Gijlswijk (SP), Slob (ChristenUnie), Van Leeuwen (SP), Van Haersma Buma (CDA), Van Dam (PvdA), Agema (PVV), Thieme (PvdD) en Lempens (SP).

¹³ Samenstelling:

Leden: Schreijer-Pierik (CDA), Van Gent (GroenLinks), Van der Staaij (SGP), Poppe (SP), Snijder-Hazelhoff (VVD), Depla (PvdA), Van Bochove (CDA), Huizinga-Heringa (ChristenUnie), Koopmans (CDA), voorzitter, Spies (CDA), Van der Ham (D66), Van Velzen (SP), De Krom (VVD), Samsom (PvdA), Roefs (PvdA), ondervoorzitter, Neppéus (VVD), Van Leeuwen (SP), Jansen (SP), Jacobi (PvdA), Jules Kortenhorst (CDA), Van der Burg (VVD), Van Heugten (CDA), Vermeij (PvdA), Madlener (PVV) en Ouwehand (PvdD).

Plv. leden: Sterk (CDA), Duyvendak (GroenLinks), Van der Vlies (SGP), Polderman (SP), Remkes (VVD), Crone (PvdA), Hessels (CDA), Ortega-Martijn (ChristenUnie), Koppejan (CDA), Ormel (CDA), Koşer Kaya (D66), Leijten (SP), Kamp (VVD), Smeets (PvdA), Dijsselbloem (PvdA), Zijlstra (VVD), Langkamp (SP), Gerkens (SP), Waalkens (PvdA), Haverkamp (CDA), Van Beek (VVD), Mastwijk (CDA), Dijkema (PvdA), Agema (PVV) en Thieme (PvdD).

Stenografisch verslag van een notaoverleg van de vaste commissie voor Europese Zaken, de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken, de vaste commissie voor Defensie, de vaste commissie voor Economische Zaken, de vaste commissie voor Financiën, de vaste commissie voor Justitie, de vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, de vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid, de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport, de vaste commissie voor Verkeer en Waterstaat en de vaste commissie voor Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer

Woensdag 14 februari 2007

Aanvang 10.00 uur

Voorzitter: Waalkens

Aanwezig zijn 7 leden der Kamer, te weten:

Jan Jacob van Dijk, Timmermans, Van Bommel, Ten Broeke, De Roon, Peters en Waalkens,

en de heer Bot, minister van Buitenlandse Zaken.

Aan de orde is:

- het wetgevings- en werkprogramma van de Europese Commissie voor 2007.

Hierbij kunnen worden betrokken:

- de brief van de minister van Buitenlandse Zaken d.d. 23 november 2006, houdende de aanbieding van het wetgevings- en werkprogramma van de Europese Commissie voor 2007 (22112, nr. 475);
- de brief van de minister van Buitenlandse Zaken d.d. 22 december 2006, houdende de aanbieding van de regeringsappreciatie van het wetgevings- en werkprogramma van de Europese Commissie voor 2007 (22112, nr. 480).

De heer **Jan Jacob van Dijk** (CDA): Voorzitter. Bij het voorbereiden van deze vergadering vonden wij dit eigenlijk wel een vreemd overleg. Aan de ene kant voeren wij overleg met de regering over een ontwerp-programma waar zij niet zelf over gaat, aan de andere kant hebben wij afgesproken dat de commissie zou aangeven, aan welke onderwerpen zij prioriteit geeft voor behandeling door de Tijdelijke gemengde commissie subsidiariteitstoets, en ook daar gaat de regering niet over. Hier staat tegenover dat de Kamer nauwer betrokken wil worden bij het hele proces rondom het werkprogramma. Wij willen meer grip krijgen op wat er gebeurt, op de voorstellen die de Europese Commissie doet.

De eerste fase is de behandeling van het werkprogramma. Gelet op de werkzaamheden van de hierbij betrokken vakcommissies, maar in ieder geval ook van de fractiecommissies in mijn eigen partij, zijn wij nu een aantal stappen vooruit aan het zetten. Er is in de vakcommissies behoorlijk wat werk verzet, met rapporteurs die bekeken hebben waaraan prioriteit zou moeten worden gegeven. Wij zien dit als een eerste stap. Het is prima dat de vakcommissies aangeven welke onderwerpen van belang zijn, maar wij gaan ervan uit dat zij de

inzet van de regering bij de afzonderlijke dossiers ook kritisch zullen gaan volgen.

De normale procedure is dat wij dit onderwerp een keer per jaar bespreken, zoals in dit notaoverleg, maar in de ideale situatie zou er bij een voorstel van de Europese Commissie vrij snel een BNC-fiche moeten zijn. De gemiddelde termijn voor het beschikbaar komen hiervan gaat ruim over de zes weken heen, behalve bij een aantal prioritaire dossiers, waarvoor verkorte BNC-fiches worden gemaakt. Daarbij is nog een wereld te winnen. Maar het gaat mij erom dat de Kamer in het overleg met de regering ook aangeeft, welke punten zij in het uiteindelijke resultaat opgenomen zou willen zien. Deze werkmethode hebben wij in de afgelopen drie, vier jaar al wel ontwikkeld en wij zien ook dat het resultaten begint af te werpen; ik noem de Dienstenrichtlijn, het pakket REACH en het Lissabonproces. Dit vinden wij een stap in de goede richting, maar wij zouden nog wel graag zien dat de regering de gemiddelde termijn van zes weken voor de BNC-fiches niet meer overschreden wordt.

Dan het werkprogramma zelf. Het is goed dat de Commissie consequent vasthoudt aan de vier prioriteiten die zij in het begin heeft bepaald. Wie verleden week aanwezig was bij het bezoek van de voorzitter van de Commissie, de heer Barroso, heeft gemerkt dat ook hij deze elementen steeds weer noemt: welvaart, solidariteit, veiligheid en Europa in een globaliserende wereld. Alle voorstellen zijn op de een of andere manier keurig bij deze thema's onder te brengen. Het lijkt ons verstandig, deze thema's niet ieder jaar te wijzigen, maar deze lijn vast te houden. Dan ontstaat er een coherente aanpak en een coherente visie van de Europese Commissie. Dat de Commissie daarnaast 47 vereenvoudigingsinitiatieven neemt en 10 voorstellen voor wetgeving intrekt, vinden wij op zichzelf een goede zaak. Nu is de lijst van de tien in te trekken voorstellen niet zo onthutsend, want het gaat om voorstellen waarvan je al kon inschatten dat ze het toch al niet zouden halen, of voorstellen die al een hele poos op de plank liggen, voorstellen die niet zo heel erg belangrijk zijn. En dat de Commissie vereenvoudigingsinitiatieven neemt, klinkt natuurlijk heel mooi, maar het is wel de vraag wat wij er precies mee verliezen. Daarom willen wij de vinger heel strikt aan de pols houden, niet zozeer met het oog op de subsidiariteit, als wel om te kunnen nagaan wat de gevolgen van de voorstellen van de Commissie zullen. Onder vereenvoudigingsvoorstellen kan worden verstaan dat er

wetgeving wordt geschrapt, maar het kan ook betekenen dat er ineens toch wat nieuwe elementen worden toegevoegd.

De Europese Commissie constateert dat het bouwwerk van de interne markt zo ongeveer gereed is; er moeten nog een paar kleine dingen aan worden toegevoegd. Zo is er nog een hiaat in de wetgeving voor de wijnmarkt. Verder vindt de Commissie dat er vooral een reactie nodig is op nieuwe uitdagingen: terrorisme, migratie, klimaat en energie. Ik denk dat wij op deze terreinen wel wat wetgeving kunnen verwachten. En dan is het natuurlijk de vraag, hoe wij nieuwe wetgeving zullen beoordelen.

Wat onze fractie betreft gaat het erom, wat het probleem is dat de Commissie probeert op te lossen met het voorstel dat zij op tafel legt. Als het een probleem is dat inderdaad op Europees niveau moet worden aangepakt of dat een Europese dimensie heeft, dan is het verstandig dat de Commissie er iets aan wil doen. De volgende vraag is of de Europese Unie überhaupt bevoegd is om de beoogde actie te ondernemen. Daarna volgt de vraag of wij vinden dat de voorgestelde maatregel de meeste geschikte is om het probleem op te lossen. Daarmee komen wij terecht bij het vraagstuk van proportionaliteit en subsidiariteit: is het beter om het op Europees niveau te regelen dan op nationaal niveau? Als deze hobbels zijn genomen, gaan wij de inhoud van het voorstel heel precies bekijken. Als wij er niet meteen positief tegenover staan, kunnen bekijken of het voorstel nog bijgeschaafd zou kunnen worden, zodat wij er uiteindelijk misschien wel positief over zouden kunnen oordelen. Nu gaat het in het werkprogramma om summiere omschrijvingen die wel eens tot verkeerde conclusies zouden kunnen leiden. Om een voorbeeld te geven, in de afgelopen week heeft de Commissie een voorstel gelanceerd tot harmonisatie van het strafrecht bij ernstige milieudelicten. Bij zo'n onderwerp moet je zeer terughoudend zijn, want harmonisatie van strafrecht is nogal wat, hoe ernstig het delict ook is. Maar als je verder leest, zie je dat het met name om milieudelicten met een grensoverschrijdende dimensie gaat. Dat zou aanleiding kunnen zijn tot een wat andere visie. Ik zeg niet dat wij hier al positief tegenover staan, maar dit kan in ieder geval leiden tot een andere analyse, een andere afweging dan je op grond van de eerste aanduiding van het voorstel zou verwachten. Dit is het algemene probleem bij het werkprogramma, het zijn allemaal tamelijk korte beschrijvingen waarin deze nuances onvoldoende tot uitdrukking komen. Dit maakt het lastig om meteen aan te geven wat goede voorstellen zouden kunnen zijn en welke voorstellen serieuze problemen zouden kunnen opleveren.

Over de kwaliteit van de Europese regelgeving wordt veel geklaagd. Het is dan ook goed dat de Europese Commissie van mening is dat zij er veel aan zal moeten doen om hierin verbetering te brengen. Wetgeving van slechte kwaliteit ondermijnt immers het vertrouwen en het draagvlak voor Europese regelgeving. Het is ook goed dat de Commissie meer aandacht wil gaan schenken aan de gevolgen van Europese regelgeving voor de administratieve lastendruk. Zij stelt nu voor om elk van haar voorstellen hierop te toetsen, evenals op het criterium "better regulation", maar wij vragen ons af of dit ook niet nodig is bij amendementen van het Europees Parlement en bij wijzigingen die de Europese Raad wil aanbrengen. Deze leiden immers nogal eens tot stevige

veranderingen in de administratieve lastendruk en ze verbeteren ook niet altijd de kwaliteit van de regelgeving, want het zijn vaak compromissen. Er zou voortaan ook bij de BNC-fiches meer aandacht kunnen worden besteed aan de gevolgen voor de administratieve lastendruk in Nederland.

Voordat ik inga op de lijst van voorstellen die wat onze fractie betreft voorgelegd zouden kunnen worden aan de Tijdelijke gemengde commissie subsidiariteitstoets, noem ik een paar criteria hiervoor. Wij willen voorkomen dat de gedachte zou postvatten dat wij een onderwerp aan de Commissie voorleggen vanuit een negatieve houding: "het zal dus wel niet deugen". Het is juist heel goed mogelijk dat wij een onderwerp voorleggen aan de Commissie om aan te geven dat wij het goed bekeken hebben en dat wij kunnen verdedigen dat het op basis van subsidiariteit en proportionaliteit verstandig is om er iets aan te doen.

Dan onze criteria. Als de reikwijdte van een voorstel erg groot is, lijkt het ons verstandig om het in ieder geval aan de tijdelijke commissie voor te leggen. Hetzelfde geldt als gevolgen voor Nederland erg groot zouden kunnen zijn of als het onderwerp politiek erg gevoelig ligt, zoals de aftrekbaarheid van hypotheekrente of de hypotheekmarkt. En ten slotte is er aanleiding om de tijdelijke commissie een voorstel te laten toetsen bij ernstige twijfel of er wel een Europese bevoegdheid op het betrokken terrein is, of bij een duidelijk gebrek aan meerwaarde van de voorgestelde maatregel. Ik zal de onderwerpen waarom het onze fractie hierbij gaat, kort aanstippen.

Als eerste het communautair kader voor veilige en efficiënte gezondheidsdiensten. Verder noem ik het witboek over een gezondheidstrategie, het witboek over voeding, het witboek over de integratie van de interne markt voor hypothecair krediet, de richtlijn solvabiliteit van verzekeringsondernemingen, aanbevelingen inzake evenredigheid van kapitaal en zeggenschap in EU-ondernemingen, de modernisering van btw-bepalingen bij financiële diensten, de mededeling over flexicurity en de herziening van de interne markt. Bij dit laatste gaat het met name om de grote impact die deze zou kunnen hebben. Het gaat ook om de mededeling over een Europese strategie voor sociale diensten van algemeen belang, het groenboek stadsvervoer, de mededeling over computercriminaliteit, het actieplan logistiek beleid voor het goederenvervoer, de mededeling over een op goederenvervoer gericht spoorwegwet en initiatieven in verband met de defensie-industrie. Voorzitter, wij wachten met belangstelling af welke onderwerpen andere fracties aan de tijdelijke commissie zouden willen voorleggen.

De heer **Timmermans** (PvdA): Voorzitter. Ik vermoed dat mij op dit moment enige terughoudendheid past bij de behandeling van dit onderwerp, maar ik wil er toch een paar opmerkingen over maken. Ik constateer dat wij bij dit proces nog aan het leren zijn. Ik heb enige moeite met dit notaoverleg, want de vaste commissies hebben dit proces nog niet echt in de vingers, maar ik ben het er toch ook mee eens dat wij er maar mee moeten beginnen en het gaandeweg maar moeten verstevigen. Verder vraag ik me af wat de Commissie nu eigenlijk wil, ik zie geen rode draad in de voorstellen. Dit is überhaupt het probleem met deze Commissie, zij geeft geen leiding aan een proces, aan een gedachtegang over de richting

voor Europa in de komende jaren en op langere termijn. De Commissie wijst de lidstaten wel heel gemakkelijk de les op bepaalde terreinen, maar zij maakt zelden duidelijk waar zij zelf naar toe wil.

Dit komt ook naar voren in het wetgevingsprogramma. En in aansluiting op het slot van het betoog van de heer Van Dijk trek ik de conclusie dat wij hiermee het risico lopen dat wij alle onderwerpen maar als prioriteit gaan opnoemen om er zeker van te zijn dat wij geen onderwerpen in het programma zullen missen. Ik zou dit voor de Kamer geen verstandige benadering vinden; deze week mag ik dit nog zeggen... Het lijkt mij niet verstandig als de Kamer alles tot prioriteit benoemt, met als gevolg dat er geen prioriteit overblijft.

Ik zal dus maar proberen om een aantal prioriteiten van mijn fractie aan te geven, maar niet uitsluitend op basis van wat er uit de vakcommissies naar voren is gekomen. Soms sta ik wel te kijken van de prioriteiten die zij aangeven, maar ik begrijp ook niet waarom de commissie voor Volksgezondheid geen opmerkingen heeft, terwijl er in Europa op dit terrein van alles zou kunnen gebeuren waarbij de Kamer vanaf het allereerste begin betrokken zou moeten zijn. Verder begrijp ik wel waarom de commissie voor Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer de onderwerpen klimaat en energie, luchtkwaliteit en een aantal vereenvoudigingsinitiatieven noemt, want wij moeten inderdaad voorzichtig zijn om geen problemen met de bodem te krijgen en wij moeten ervoor waken dat wij in Nederland nog wel snelwegen kunnen aanleggen. Maar hoe zit het met hele vraagstuk van ons volkshuisvestingsstelsel en dat van de interne markt, die zich volgens de heer Barroso aan het vervolmaken is? Volgens mij is die vervolmaking toch ook een camel's nose, want er kan nog een wereld achter schuilgaan van dingen die nog gedaan moeten worden. Waarom concentreren wij ons dan niet op de vraag wat de mogelijke consequenties van ons volkshuisvestingsbeleid zijn en hoe de Kamer aan het begin van het traject al zeker kan stellen dat er geen dingen zullen gebeuren waarvan wij later zullen zeggen dat wij die nooit gewild hebben? Dit is ons bijvoorbeeld overkomen bij de Habitatrichtlijn en de Vogelrichtlijn. Nog een voorbeeld, op het terrein van de commissies voor Justitie en voor Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Deze hebben wel een lijstje opgesteld, maar het Haagse programma heeft een vaart waarvan je achteroverslaat. Ik kan me ook hierbij voorstellen dat er in de komende jaren vooruitgang op dit terrein geboekt zal worden waarvan de Kamer dan weer achteraf zal zeggen dat zij die nooit gewild heeft. De commissies zouden hierbij prioriteiten moeten aangeven, en ik ben het met de heer Van Dijk eens dat wij voor het pure toetsen van subsidiariteit en proportionaliteit een gemengde commissie van beide Kamers in het leven hebben geroepen. Laat die commissie dat werk dus doen en laat de vakcommissies zich concentreren op de hoofdpunten van beleid waarbij wij, om Hans van Baalen maar eens te citeren, nog steeds het probleem hebben dat de Kamer al te laat is terwijl wij denken dat wij nog op tijd zijn. De Kamer zal zich eerder met het proces moeten gaan bemoeien. Dit is politiek absoluut niet aantrekkelijk, zo weet ik uit ervaring, want er is in zo'n vroeg stadium nog niets te beslissen, het vormt geen nieuws en er is niet mee te scoren. Maar het zou voor de werkzaamheden van de Kamer op de langere termijn en voor de

verdediging van de Nederlandse belangen wel de belangstelling van de Kamer moeten hebben.

De lijst van de heer Van Dijk is te lang, als aan al die onderwerpen prioriteit zou moeten worden gegeven, want dan zijn er geen prioriteiten meer. Het lijkt mij dan ook goed als de Kamer nog eens bij zichzelf te rade gaat voor het stellen van prioriteiten per commissie. Ik vermoed dat de commissie voor Europese Zaken in samenspraak met de regering haar verantwoordelijkheid hiervoor zal moeten nemen.

De heer **Jan Jacob van Dijk** (CDA): Misschien heeft u mij verkeerd begrepen. Ik bedoelde aan te geven dat de genoemde dossiers aan de tijdelijke commissie subsidiariteitstoets voorgelegd zouden moeten worden. En verder vind ik dat elke vaste Kamercommissie over haar eigen prioriteiten gaat, al ben het volledig met u eens dat de commissie voor Europese Zaken hierbij een sturende rol dient te spelen.

De heer **Timmermans** (PvdA): Dan blijft het voor mij nog wel de vraag wat voor uw fractie de echte prioriteiten per vakcommissie zijn, maar ik begrijp dat u dit aan de commissies zelf overlaat. Je merkt overigens wel dat commissies die al vele jaren ervaring hebben met een onderwerp waarmee Europa zich bemoeit, veel beter in staat zijn om prioriteiten aan te geven. Dit geldt met name voor de commissie voor LNV, want die heeft uit het werkprogramma precies de onderwerpen gehaald waarvan je kunt verwachten dat ze voor Nederland consequenties zullen hebben, zodat je in een vroegtijdig stadium bij de behandeling ervan betrokken wilt zijn. Het is dus ook een leerproces, maar ik vind wel dat de commissie voor Europese Zaken en de regering ervoor verantwoordelijk zijn om hier samen met de vakcommissies in te sturen.

De **voorzitter**: Dit is een overleg tussen Kamer en regering, het regelen van de procedurele kant van de behandeling in de Kamer is natuurlijk voorbehouden aan de commissie, die hierover afspraken maakt in de procedurevergadering.

De heer **Van Bommel** (SP): Voorzitter. Ik ben het er wel mee eens dat de Kamer zich hierbij in een wat moeilijke positie bevindt, omdat zij met de regering debatteert over een wetgevings- en werkprogramma waarover de regering zelf niet gaat. De Kamer wil via de tijdelijke commissie in hoge mate zelf aangeven bij welke onderwerpen er naar haar mening sprake is van subsidiariteit. En prioriteiten van de Europese Commissie vallen ook niet rechtstreeks onder de verantwoordelijkheid van de commissie voor Europese Zaken, veeleer is betrokkenheid van de vakcommissies gewenst. De commissie voor LNV is hierbij vanzelfsprekend een goed voorbeeld, want zij heeft al heel lang heel veel met Europa te maken. Ik ben het met heer Timmermans eens dat uit de rapportages van de vakcommissies blijkt dat het groeiproces nog heel pril is, maar dat wij er in de komende jaren zeker meer van mogen verwachten. Dit is vooral van belang omdat het er in de discussie in Nederland over gaat, in welk stadium het Nederlandse parlement en Nederland als lidstaat nog invloed kunnen uitoefenen op ontwikkelingen in Europa. Wij willen voorkomen dat wij overvallen zouden worden door voorstellen op terreinen die te maken hebben met de

interne markt, met bevoegdheden die de Commissie wellicht naar zich toe wil trekken en met de uitleg van spelregels, bijvoorbeeld op het terrein van de interne markt. Er zijn al voorbeelden genoemd: volkshuisvesting, zorg, onderwijs enz. Het lijkt mij goed als de Kamer zich hier zo vroeg mogelijk mee bemoeit en zich er zo duidelijk mogelijk over uitsprekt.

Verder deel ik nog de kritiek van de heer Van Dijk die de commissie voor Europese Zaken al eerder aan de regering kenbaar heeft gemaakt, namelijk dat de regering ervoor zou moeten zorgen om een beoordeling van nieuwe voorstellen van de Europese Commissie in een zo vroeg stadium aan de Kamer voor te leggen dat de Kamer er nog iets aan heeft. Als maar 3 van de 69 BNC-fiches op tijd binnen zijn, moeten wij gewoon vaststellen dat dit erg misgaat. Ik ga ervan uit dat de regering op dit punt niet alleen beterschap zal beloven, maar dat ook zal waarmaken.

Mijn fractie heeft er geen zicht op, in welke mate de Europese Commissie erin geslaagd is om de wetgevings-initiatieven ook daadwerkelijk in voorstellen te gieten. Verleden jaar zijn er 38 voorstellen aangekondigd, maar hoeveel voorstellen hebben nu eigenlijk uiteindelijk tot Europese richtlijnen, tot Europese wetgeving geleid? De regering wijst erop dat scherp in de gaten gehouden moet worden of niet-wetgevende initiatieven van de Europese Commissie in een later stadium niet automatisch toch tot wetgevende voorstellen leiden. Wij zijn het hier volledig mee eens. De regering wijst als voorbeeld op initiatieven op het gebied van gezondheidszorg, stadsvervoer en voeding. Volgens het EG-verdrag heeft de Europese Commissie de bevoegdheid, vrijwillige samenwerking met een duidelijk toegevoegde waarde te stimuleren. Zo deed de Commissie verleden jaar in mei een mededeling over de modernisering van universiteiten. Wat gaat de regering doen om dit soort initiatieven, die wat de SP-fractie niet stroken met het subsidiariteitsprincipe, tegen te gaan? Wil de regering iets dergelijks in een nieuw verdrag geregeld zien of wil zij de lidstaten duidelijker stelling laten nemen? In het nieuwe regeerakkoord zijn op dit punt wel bemoedigende teksten te lezen, maar wij moeten nog wel even afwachten hoe dit nu precies in de praktijk zal gaan. In de reactie van de regering is ook te vinden dat zij van oordeel is dat de Europese Commissie en de lidstaten een gezamenlijke verantwoordelijkheid hebben om het draagvlak voor het Europese project te herstellen en uit te breiden. Zij verwijst naar de vijftigste verjaardag van de verdragen van Rome. Hoe ziet de regering deze verantwoordelijkheid? Zij geeft steeds aan dat zij de kloof tussen burger en bestuur wil verkleinen, en niet alleen in Europa, maar ook in Nederland zelf. Vindt zij niet dat deze kloof het best kan worden gedicht door de burger actief met Europese zaken te benaderen? Dit was volgens mij ook de conclusie uit het onderzoek "Kom naar de camping!". Ik stel vast dat de Kamer zelf in ieder geval wel al haar verantwoordelijkheid neemt door naar mogelijkheden hiervoor te zoeken. Er komt een expositie en er zullen bijeenkomsten worden georganiseerd, ook in het licht van de voortgaande discussie over een volgend Europees verdrag/grondwet. Er zijn dus wel ontwikkelingen, maar wat gaat de regering op dit punt zelf doen? Mijn fractie is blij met de steun van de regering voor het idee van een evaluatie en een horizonbepaling bij Europese voorstellen. Wat gaat zij ondernemen om

ervoor te zorgen dat er op dit punt een haalbaarheidsstudie zal worden verricht?

In tegenstelling tot wat de regering onder A2 stelt in het gedeelte over de herziening van de interne markt, is onze fractie van mening dat de interne markt niet moet worden gezien als het kroonjuweel van de Europese samenwerking. Als het kroonjuweel zien wij de vrede op het grondgebied van de Europese Unie die gedurende het ontstaan en de verdere ontwikkeling van de Unie bewerkstelligd is. Het streven naar welvaart en de interne markt hebben wij altijd gezien als een instrument om te komen tot solidariteit, samenwerking en het vasthouden van de vrede. De regering noemt de liberalisering van luchtvaart en telefonie als voorbeelden van terreinen waarop de interne markt heeft gezorgd voor hogere kwaliteit, meer keuzevrijheid en lagere prijzen, maar deelt zij niet tegelijkertijd de opvatting dat er ook kritiek op deze liberalisering mogelijk is? Is de regering het er niet mee eens dat er in tal van sectoren – het openbaar vervoer, het taxivervoer, de notarissen, de energievoorziening – ook kritiek op de interne markt mogelijk is, omdat het toch allemaal niet zo fantastisch goed is uitgekomen als wij hadden verwacht? Wij zijn blij dat het nieuwe kabinet afspraken wil maken over de verenigbaarheid van de internemarktgedachte en de inrichting van publieke voorzieningen. Wij steunen dit en wij zijn zeer benieuwd naar de concrete uitwerking hiervan. Er zal op worden aangedrongen dat er bij de mededeling over de interne markt juist ook aan dit aspect aandacht zal worden besteed.

De regering stelt onder A6, het groenboek over klimaatverandering na 2012, dat er sprake is van een fout in de beschrijving van de werkingssfeer en de doelstellingen van de maatregelen op dit vlak. Wat zal de regering doen om ervoor te zorgen dat deze fout zal worden hersteld? En hoe wil zij bewerkstelligen dat er in dit groenboek zal worden ingegaan op de rol die de Europese Unie kan spelen in het internationale klimaatbeleid en bij het stimuleren van schone investeringen in snel groeiende economieën? Daarbij kan naar onze opvatting het gemakkelijkst de meeste winst worden behaald. De regering merkt op dat Frankrijk en Duitsland zich richten op een EU-doelstelling van 30% reductie van de uitstoot van broeikasgassen in 2020. Tegelijkertijd is er een terugvaloptie van 20% reductie. Wat is de reactie van de regering hierop, met name op de ideeën uit Frankrijk en Duitsland? Zal zij pleiten voor steun aan de doelstelling van 30%? Wij zijn daar een voorstander van. Dan A9, de mededeling over de strategie voor dierlijke gezondheid voor de periode 2007-2013. Voor de regering is bij de communautaire beleidsstrategie diergezondheid – onder andere preventie – en vaccinatie van groot belang. De regering zal zich ervoor inzetten dat vaccineren in de EU een regulier instrument in het dierziektebeleid wordt en dat marktverstoring zo veel mogelijk wordt tegengegaan. Wat wordt hier nu concreet mee bedoeld? Bij vorige gelegenheden was er juist discussie over of vaccineren toegestaan was. En wat zijn de markteffecten hiervan? Als de regering wil zeggen dat lidstaten voortaan dieren kunnen vaccineren zonder dat dit de verkoop aan andere lidstaten zal beperken, dan zijn wij hierover zeer te spreken, maar ik vraag mij af of de regering dit inderdaad bedoelt. Volgens de regering kunnen preventieve maatregelen voor de import vanuit ontwikkelingslanden consequenties hebben. Dit is ons bekend; wat gaat zij doen om dit te voorkomen?

Dan Lijst B: initiatieven die om uiteenlopende redenen speciale aandacht vereisen. Bij de initiatieven in verband met migratie stelt de regering dat tijdelijke en geregelde arbeidsmigratie vanuit ontwikkelingslanden win-winmogelijkheden op het snijvlak van migratie en ontwikkeling bieden. Een nadere visie van de regering op dit terrein lijkt mij wenselijk, want mijn fractie heeft in ieder geval kritiek op de behoefte om zo maar werknemers te gaan werven in ontwikkelingslanden. Dit is al aangekondigd; wij vinden dit een slechte zaak. In een tijd met 20 miljoen werklozen in de Europese Unie vinden wij het onverantwoord om in bepaalde sectoren uit ontwikkelingslanden krachten weg te zuigen die ook voor die landen vitaal zijn; denk maar aan de effecten in de zorgsector in bepaalde landen. Als er in Europa behoefte aan werknemers in de zorg is, dan zullen wij er primair voor moeten zorgen dat wij deze mensen zelf opleiden of dat wij onze werklozen omscholen, om te voorkomen dat wij in ontwikkelingslanden voor de economie vitale krachten wegtrekken. Bijvoorbeeld in Zuid-Afrika zijn de ervaringen hiermee slecht; wij moeten hier dus geen Europees vervolg aan geven.

Onder B4 gaat het om een communautair kader voor veilige en efficiënte gezondheidsdiensten. De regering is van mening dat de zorgmarkt geen markt is zoals die van reguliere commerciële diensten. Tot deze conclusie waren wij allang gekomen. Verder stelt de regering dat hierbij het inperken van de vrije markt gerechtvaardigd is. Dit vinden wij een wel heel bescheiden standpunt. Wat gaat de regering er concreet aan doen om ervoor te zorgen dat de zorg niet onder druk van de Europese Unie verder wordt vermarkt? En wat verstaat zij precies onder inperking van de vrije markt?

Wij begrijpen de logica van het nemen van maatregelen om de regelgeving voor de defensie-industrie te vereenvoudigen, maar tegelijkertijd zijn wij een tegenstander van de trend om hierin een basis voor een Europese militaire politiek te zien. Wij zijn van mening dat men in iedere lidstaat zelf moet bepalen of men een eigen defensie-industrie nodig acht.

Wij zijn benieuwd naar het voorstel voor een herziening van het kaderbesluit van de Europese Raad inzake terrorismebestrijding. Wij kunnen ons voorstellen dat op dit terrein Europese actie gewenst is. In het algemeen zijn wij dan ook een voorstander van samenwerking op dit terrein, maar dan wel zonder ons vetorecht op te geven en zonder inmenging in het strafrecht, waarover de laatste tijd veel discussie is geweest. Wij zouden deze inmenging volstrekt onacceptabel vinden.

De heer **Ten Broeke** (VVD): Voorzitter. Ik begin met mijn waardering uit te spreken aan het adres van de minister van Buitenlandse Zaken ten aanzien van zijn opstelling betreffende Servië. De minister heeft zijn poot stijf gehouden waar het ging om het aanscherpen en opnieuw in marmer beitelen van de Kopenhagencriteria, waarover in deze Kamer sinds december verschillende malen is gesproken, terwijl de Raad heel snel in staat bleek te zijn om wat dat betreft te gaan glijden. Dat vind ik belangrijk, want het raakt aan de geloofwaardigheid van en het vertrouwen in de Europese Unie. Dat speelt nu ook weer een rol bij het wetgevend programma dat voorligt. Zoals de heer Barroso zelf al een paar keer heeft aangegeven, niet in de laatste plaats vorige week tijdens zijn indrukwekkende bezoek aan onze Kamer, is de kwaliteit van de wetgeving essentieel voor de geloof-

waardigheid van en het vertrouwen in de Brusselse regelgevingmachine. Daar spelen wij echter ook een rol in. Geloofwaardigheid en vertrouwen zijn twee toetsstenen waarop de VVD-fractie het Europese beleid wil afrekenen, naast de subsidiariteittoets die vandaag ook aan de orde is. Het wetgevende programma dat voorligt, biedt de Kamer de eerste gelegenheid om invloed uit te oefenen. Daarna volgen de groen- en witboeken, vervolgens de BNC-fiches en de geannoteerde agenda's. De Tweede Kamer neemt de Europese wetgeving in toenemende mate serieus. Alleen op die manier kunnen wij ons een kritische houding veroorloven. Ik vind het belangrijk om die connotatie hier te maken. Te vaak gingen in het verleden de handen hulpeloos de lucht in als het kalf verdronken was. De regering dient daarbij een rol te spelen. Ik heb waardering voor de wijze waarop het ministerie van Buitenlandse Zaken haar rol hierin speelt en ons in de gelegenheid stelt om onze controlerende taak te vervullen.

Helaas moet ik hierbij ook een negatieve kanttekening plaatsen. Uit berekeningen van onze griffie blijkt dat desondanks maar liefst 26% van alle fiches pas na het Raadsbesluit binnenkomt. Veel fiches arriveren niet eens binnen de termijn van zes weken. Kan de minister toezeggen dat de ministeries die hierin achterblijven expliciet de wacht wordt aangezegd en dat hij zich sterk zal inspannen om dit te voorkomen? Wij zullen hierop als VVD-fractie in het debat over de tijdelijke commissie terugkomen, omdat het ook te maken heeft met onze eigen werkwijze.

De VVD-fractie constateert met genoegen dat in de nieuwe opzet van het werkprogramma naast de twee categorieën prioritaire initiatieven en strategische initiatieven ook een lijst met vereenvoudigingsinitiatieven is opgenomen. Daarmee zal de regeldruk voor burgers en bedrijven verminderen. De VVD-fractie zal er scherp op toezien dat via Europa overbodige regels worden binnengerommeld. Helaas staat juist Lijst B, waarin niet weergegeven initiatieven worden genoemd, hier vol mee.

Deregulering en vermindering van administratieve lasten zijn in onze ogen hard nodig om het vertrouwen van burgers in het regelgevingsproces te herstellen. De zogenoemde Actal-benadering die nu door de Commissie is overgenomen, waarvoor Nederland ook wordt geprezen en die door de VVD-fractie van harte wordt aangemoedigd – wij hebben ook een lid van het voormalige college van Actal in ons midden, mevrouw Van den Burg – is voor ons dan ook de ultieme toetssteen om te beoordelen hoe serieus de Commissie eigenlijk is met haar "better regulation"-programma. Ook de heer Barroso benadrukt dat telkens. Dat deed hij vorige week nog tijdens zijn bezoek aan de Kamer. Maar ook commissaris Wallström sprak bij de presentatie van dit programma uit dat wederom de kwaliteit van de regelgeving essentieel is bij het herstel van het vertrouwen van de burgers. Om die reden wil ik een paar algemene voorstellen opperen. Graag krijg ik daarop de reactie van de minister.

In eerste instantie merk ik op dat het een goede zaak is dat de heer Barroso hier vorige week langskwam, ook met het oog op het wetgevend programma dat voorligt. Wellicht is het een goed idee als de Kamer oppert om commissarissen vaker naar hun "nationale parlementen" te laten gaan ten tijde van de bespreking van dit

wetgevende programma. Dat verhoogt de zichtbaarheid en ook de legitimiteit van het proces.

In de regeringsreactie wordt gesproken over de motie-Van der Laan/Van Balen, Kamerstuk 22112, nr. 405 uit 2005, waarin wordt voorgesteld periodiek de Europese wet- en regelgeving te evalueren ten aanzien van de effectiviteit en de blijvende noodzaak. De regering merkt in dit verband op dat de Commissie vol goede voornemens is, maar dat dit nog niet tot uitvoering heeft geleid. Letterlijk zegt de regering: het kabinet neemt zich voor, wanneer waardevol en opportuun, daadwerkelijk in de gewenste richting bij te sturen. Dat is helemaal niks. Ik wil gewoon actie zien. Is de minister bereid om bij voorrang bij de Commissie te bepleiten dat horizonbepalingen worden ingevoerd bij grote wetgevende initiatieven – REACH zou zich daar prima voor hebben geleend – en dat er een impactanalyse achteraf plaatsvindt? Op die manier krijgen wij feedback in het systeem en is het ook een lerend systeem. Ook dat verhoogt de kwaliteit van de regelgeving.

Het T.C.M. Asser Instituut berekende dat op milieu en onderwijs respectievelijk 66% en 6% van de nationale wet- en regelgeving een Brusselse oorsprong hadden. Dat hoeft wat de VVD betreft in beide gevallen niet verder op te lopen. Wat vindt de minister van de suggestie van het instituut, wanneer nationale wet- en regelgeving wordt gepubliceerd – wetten.nl bijvoorbeeld – voortaan de Brusselse oorsprong te vermelden? Wil de minister daartoe actie ondernemen?

Ten aanzien van Lijst A en de appreciatie van de regering heeft de VVD-fractie de volgende op- en aanmerkingen. Hoe verhoudt zich eigenlijk het voorliggende wetgevingsprogramma van de Commissie met het 18-maandenwerkprogramma van de Raad? Gegeven de toenemende rol van de Raad als initiatiefnemer graag enkele opmerkingen van de minister of niet moet worden vastgesteld dat het de facto recht van initiatief in toenemende mate bij de Raad is komen te liggen? Hoe kwalificeert de minister dit tegen de achtergrond van de oude Nederlandse opstelling dat juist de Commissie onze vriend is? Moet die doctrine niet eens hoognodig worden herzien? Bij de vier strategische oriëntaties staat welvaart voorop. Hierin worden drie aandachtsgebieden genoemd: een dynamische interne markt, de hernieuwde Lissabonstrategie en energie. De initiatieven op het gebied van energie en klimaat lijken, zoals René van der Linden gisteren zo mooi schreef in de Volkskrant, te zorgen voor een nieuwe bezieling voor Europa. Waar het hart van vol is, stroomt de mond van over. Dat blijkt wel uit het werkprogramma. Op de lijsten A1, A2, A6, A7 en A8 staan allemaal initiatieven die met dat klimaat- en energiepakket te maken hebben. Wederom wil ik op basis van het beginsel van geloofwaardigheid en vertrouwen wijzen op de les van Lissabon. Die is kortweg dat wij moeten ophouden met overpromise en onderdeliver; de vlucht voorwaarts die zo symptomatisch is voor de Europese Unie waardoor burgers zich afwenden van het Europa van de grote vergezichten en uiteindelijk het kleine beleid. De VVD steunt de aangescherpte doelstellingen op CO₂-emissiereducties, zelfs die van 20% in 2020. Zij steunt ook de Commissie bij initiatieven ten aanzien van het aanpakken van de auto-industrie. Net als bij de roamingtarieven in de telecomindustrie geldt hier: als zelfregulering niet helpt, moet de knoet van mededingers en interne marktregels maar uitkomst bieden. Maar juist op het gebied van energie vragen wij ons af of de

Commissie, verliefd als zij is op haar nieuwe bestaansreden in de sfeer van klimaat en milieu, het instrumentarium waarover zij reeds beschikt nu eigenlijk wel wenst te gebruiken. Wij constateren met commissaris Kroes ernstig marktfalen in verschillende lidstaten, vooral Frankrijk en Duitsland. Deze landen lopen dan ook nog eens voorop in het aanprijzen van die nieuwe Europese vergezichten, maar zijn niet bereid om daadwerkelijk marktwerking toe te staan. Dan heb ik het over unbundling en interconnectie. Dat is veel minder sexy dan die CO₂-doelstelling, maar dat is wel iets waar wij vandaag mee kunnen beginnen.

Voorzitter. Wij wensen dat Nederland en de Europese Commissie leiderschap gaan tonen door marktwerking af te dwingen via het bestaande instrumentarium voor bevoegdheden op het terrein van mededinging en interne markt alvorens de VVD wil nadenken over meer bevoegdheden op het energieterrein, waar de heer Barroso vorige week nog om vroeg. Juist door hier vooruitgang te boeken, zullen de doelstellingen worden gerealiseerd, zal leverzekerheid worden bevorderd, komt er ruimte voor investeringen in duurzaamheid en kunnen wij een begin maken met een meer onafhankelijke koers ten opzichte van de Poetins en de ayatollahs van deze wereld. Dat is de juiste volgorde en niet andersom.

De heer **Timmermans** (PvdA): Dat werpt een interessante vraag op, want u wijst in eerste instantie het witboek af.

De heer **Ten Broeke** (VVD): Ik wijs het niet af.

De heer **Timmermans** (PvdA): Ik heb begrepen dat u zeer kritisch bent over de vergezichten van de Commissie. U wilt namelijk eerst marktwerking afdwingen voordat andere stappen gezet kunnen worden. Daarmee geef je natuurlijk de Poetins van deze wereld wel vrij spel. Er zal toch op het gehele terrein vooruitgang geboekt moeten worden en niet alleen Frankrijk en Duitsland hebben aarzelingen bij marktwerking op allerlei terreinen.

De heer **Ten Broeke** (VVD): Ik ben juist begonnen met te zeggen dat ik die doelstellingen ondersteun. Ik heb aangegeven dat wij zowel de vergezichten ondersteunen als het beleid dat op dit moment wordt gevoerd. Ik vind dat vrij moedig, want Nederland dat voorstelt om de CO₂-doelstellingen te steunen, is niet zoiets als Italië dat pleit voor een stabiliteitspact. Het zal nog verdomde lastig zijn om dat hier voor elkaar te krijgen. Daar staat echter tegenover dat wij moeten leren van Lissabon. Wij kunnen daarvan leren dat wij wel enorme vergezichten kunnen opwerpen, maar als wij niet op korte termijn concrete doelstellingen kunnen bereiken – en die liggen vaak al in het instrumentarium van de Commissie besloten – dan komen wij daar nooit op uit. Dat ondergraaft het vertrouwen van burgers. Dus ik vind dat wij eerst moeten beginnen met het gebruik maken van de bevoegdheden die wij hebben. Daarmee combineer ik de witboeken, die ik op zichzelf wel ondersteun, met het onderzoek van commissaris Kroes naar de falende markten, met name in Duitsland en Frankrijk.

De heer **Timmermans** (PvdA): Terecht wordt zorg uitgesproken over het falende vertrouwen van de burger,

maar in heel veel lidstaten is dat vertrouwen van de burger juist ondermijnd door wat wordt gezien als een te snelle en te vergaande liberalisering. Dus ergens botsen de twee doelstellingen die u hebt met elkaar. Daar zou je rekening mee moeten houden en niet alles ondergeschikt moeten maken aan bijvoorbeeld een verdergaande liberalisering van bepaalde markten.

De heer **Ten Broeke** (VVD): Het zal u niet verwonderen dat wij die liberalisering op een aantal terreinen heel anders kwalificeren. Met name als het gaat om de energiedoelstellingen moet worden voorkomen wat de heer Barroso vorige week pretendeerde. Hij deed het voorkomen alsof hij de gascontracten met de heer Poetin afsluit, dat hij de inkoopcombinatie Europa vertegenwoordigt met 450 miljoen consumenten, terwijl hij op dit moment direct iets kan doen aan de falende energiemarkten. Nederland is daar voortdurend het slachtoffer van. Hier in Nederland weten wij wat het is op het moment dat wij een black card krijgen omdat wij niet in staat zijn om met Duitsland een goede interconnectie te regelen. Misschien is dat niet zo sexy als het halen van de CO₂-doelstelling of het onderhandelen met Poetin of het verklaren van energiebeleid als onderdeel van het buitenlands beleid, maar het is wel iets wat direct kan gebeuren. Daar pleit de VVD-fractie voor.

Voorzitter. Ten aanzien van Lijst A heb ik een aantal opmerkingen gemaakt. De mededeling over flexicurity vinden wij een zaak van de lidstaten. Wij zullen scherp toezien en afwijzend reageren op initiatieven van de Commissie waarbij sprake zou kunnen zijn van strafrecht in de eerste pijler. Vorige week zijn de milieudelicten al genoemd. Daaraan wil ik nog toevoegen wat ook in het werkprogramma wordt genoemd, namelijk de aangekondigde minimumsancties voor werkgevers van onderdanen van derde landen die hier illegaal verblijven. Ten aanzien van grensoverschrijdende verkeersveiligheid geldt wat ons betreft hetzelfde.

Wat Lijst B betreft wens ik mij aan te sluiten bij de opmerkingen die zijn gemaakt door de heer Van Dijk. Ook sluit ik mij aan bij de opmerkingen van de heer Timmermans over het Haagse programma en bij de opmerkingen van de heer Van Bommel over migratie. Bij dit laatste hebben wij wat andere kwalificaties en redenen, maar ook wij wensen daar een vlag bij te planten. Ik heb nog een enkele aanvullende opmerking. Het opmaken van de balans maatschappelijke realiteit wordt genoemd. Wat ons betreft is dat een initiatief van de Commissie dat sluipenderwijs zou kunnen leiden tot een vorm van Europees sociaal beleid en daar willen wij graag een subsidiariteitsvlag bij planten. Hetzelfde geldt voor de mededeling Europese strategie voor sociale diensten van algemeen belang. Zeker op het gebied van de gezondheidszorg is het belangrijk om preventie te coördineren in het kader van public health als het gaat om infectieziekten. Dat moet echter niet gelden voor de curatieve zorg waar het raakt aan de stelsels van nationale gezondheidszorg. Het is niet goed om te proberen de jurisprudentie van het Europese Hof in een wetgevend kader vast te leggen. Wij zijn niet voor een beleid voor een rookvrij Europa, voor een alcoholbeleid, voor beleid dat bewegen stimuleert en voor een beleid op overgewicht. In mijn visie slaat daar de balans letterlijk door.

De heer **De Roon** (PVV): Voorzitter. Onze fractie heeft

met belangstelling kennisgenomen van het wetgevings- en werkprogramma van de Europese Commissie voor 2007 en ook van de regeringsappreciatie voor dat programma. De PVV-fractie heeft ook nota genomen van de mededeling dat de regeringsappreciatie een voorlopig karakter draagt. Het discours zal ook wat onze fractie betreft afhankelijk zijn van de manier waarop de plannen van de Europese Commissie in de toekomst zullen worden uitgewerkt. De PVV-fractie onderschrijft het belang van de samenwerking binnen Europa op economisch vlak, maar staat gereserveerd tegenover voortgaande verbreding en verdieping van de samenwerking op andere beleidsterreinen. Het moge dan ook duidelijk zijn dat de 47 zogenoemde vereenvoudigingsinitiatieven van de Europese Commissie, die er alle op gericht zijn om de druk van de Europese regelgeving op de economische sectoren en op de burgers te verminderen, bij onze fractie een warm onthaal zullen vinden. Ik vraag de regering dan ook om deze initiatieven te steunen en erop toe te zien dat bij de behandeling daarvan de vaart erin wordt gehouden in Europa. Tegelijkertijd moet ik wel opmerken dat wij deze initiatieven kritisch zullen volgen, in het bijzonder op twee aspecten. In de eerste plaats: gaan de initiatieven wel ver genoeg in het terugdringen van de ongewenste regeldruk? In de tweede plaats: worden deze initiatieven niet toch aangewend om op een verkapte wijze de nationale bevoegdheden uit te hollen en de positie van Nederland te verzwakken? Onze fractie vraagt de regering om ook deze criteria bij de beoordeling van de vereenvoudigingsvoorstellen tot de hare te maken. Daarnaast zouden wij graag zien dat de regering zich wat dit betreft niet beperkt tot die 47 initiatieven van de Europese Commissie. Wij vragen ons af of de regering niet zelf een programma zou moeten ontwikkelen om alle Europese regelgeving door te lichten op vereenvoudigingsmogelijkheden en mogelijkheden tot repatriëring van taken en bevoegdheden. Graag daarover de mening van de minister.

Uiteraard gelden deze criteria ook voor de andere voornemens, niet zijnde vereenvoudigingsvoorstellen, die de Europese Commissie in het thans voorliggend programma heeft geformuleerd. Die moeten ook alle langs dezelfde meetlat worden gelegd. Dus in de eerste plaats: veroorzaken zij geen ongewenste regeldruk? In de tweede plaats: worden daardoor de nationale bevoegdheden uitgehold en/of de positie van Nederland verzwakt? Van groot belang is daarbij natuurlijk de zogenoemde subsidiariteittoets. Onze fractie wil graag dat wat nationaal geregeld kan worden niet op Europees niveau wordt geregeld. Wij vragen de regering om zich hiervoor in te spannen. Er moet tegen worden gewaakt dat aan de subsidiariteittoets slechts lippendienst wordt bewezen. In dat verband zijn de opmerkingen van een aantal andere Kamerleden aan deze tafel van groot belang. In de eerste plaats de kwestie van de BNC-fiches. Die zijn essentieel voor de Kamer om snel en tijdig te kunnen reageren op wat aan de orde komt in Europa. In de tweede plaats heeft de vertegenwoordiger van het CDA, de heer Van Dijk, zojuist een opsomming gegeven van onderwerpen die naar de visie van het CDA alle voorgelegd zouden moeten worden aan de Tijdelijke commissie subsidiariteittoets. Het is een heel lange lijst, maar ik denk wel dat het een terechte lijst is. Ik onderschrijf dat dan ook graag.

Het stemt tot tevredenheid dat in de regeringsappreciatie een groot aantal initiatieven op Lijst B is geplaatst, waarbij de regering aangeeft hetzij tegen Europese regelgeving te zijn – bijvoorbeeld de regelgeving betreffende orgaandonatie en transplantatie – hetzij zeer gereserveerd te staan tegenover initiatieven van de Europese Commissie die zouden kunnen uitmonden in een streven om tot Europese regelgeving te komen, bijvoorbeeld met betrekking tot de sociale diensten. Waar het gaat om het onderwerp migratie vragen wij de regering, zich te verzetten tegen een ontwikkeling van eventuele initiatieven van de Europese Commissie als die ertoe zouden leiden dat de bevoegdheden van ons land om over het toelatingsbeleid te beslissen verder worden uitgehold. Die bevoegdheden horen in onze visie niet bij Europa thuis maar bij de Nederlandse overheid. Op het dossier ontwikkelingshulp zou ik de minister willen vragen, zich nog eens uit te laten over de verhouding tot de zogenoemde handelsbarrières. Is het wel zo zinvol om naast de ontwikkelingshulp die op nationaal niveau wordt verstrekt ook nog eens op Europees niveau ontwikkelingshulp te verstrekken? Dit te meer nu de economische ontwikkeling van allerlei landen waar ontwikkelingsgeld naar toe gaat ook en waarschijnlijk zelfs meer gebaat zal zijn bij het slechten van handelsbarrières. De impuls die daarvan uit kan gaan komt dan uiteindelijk ook weer ten goede aan de Europese Unie als geheel en aan Nederland in het bijzonder? Zou het niet beter zijn om het geld en de inspanningen die worden gericht op het verder uitbouwen van de Europese ontwikkelingssamenwerking in plaats daarvan te richten op het streven naar het slopen van handelsbarrières die belemmerend zijn voor landen die het niet zo goed hebben?

Ten slotte noem ik nog de kwaliteit van de Europese regelgeving. Het is zeker van belang dat daar meer aandacht voor komt, ook bij de Europese Commissie zelf. Dat voornemen kan niet genoeg worden toegejuicht. Ik wil mij daar op grond van mijn vorige betrekking bij de rechterlijke macht een opmerking over veroorloven, namelijk dat mijn ervaring is dat de problemen die je in de rechtspraak ervaart met de toepassing van internationale regels vaak te maken hebben met een soort vaagheid die in die internationale regelgeving is geslopen, kennelijk op basis van een compromisbereidheid die onder tijdsdruk tot stand kwam. Dat is een aspect waar ik graag de aandacht op wil vestigen.

Mevrouw **Peters** (GroenLinks): Voorzitter. De fractie van GroenLinks is zeer blij met deze gelegenheid om in een vroegtijdig stadium als parlement met het kabinet over het werkprogramma van de Commissie te kunnen praten. Hoewel dat niet meteen resultaat zal opleveren, stelt het hopelijk het ministerie in staat, in alle onderhandelingscircuits in Brussel in een vroegtijdig stadium de Nederlandse visie in de week te leggen, zodat die visie op de langere termijn vertaald wordt in resultaten. Ik vind het jammer dat wij die samenwerking niet voort kunnen zetten met de huidige minister van Buitenlandse Zaken, maar misschien is het een bijkomend voordeel dat de toekomstige kabinets-vertegenwoordiger op dit terrein hier aanwezig is. Dus de continuïteit is waarschijnlijk wel gewaarborgd. In het werkprogramma van de Commissie en de regeringsappreciatie daarvan valt mij vooral op dat het een ratjetoe is van wetgevende voorstellen, voorstellen

waar de Commissie complementaire bevoegdheden of halve bevoegdheden heeft of voorstellen op terreinen waar de Commissie vooral een stimulerende rol wil spelen maar nog niet zoveel bevoegdheden heeft. Daar wreekt zich het ontbreken van een grondwet die juist een vehikel kan zijn voor het ontwikkelen van een duidelijke visie op wat nu wel of niet communautair geregeld moet worden. Dat leidt ertoe dat sluipenderwijs zaken in het werkprogramma terecht komen waarvan niet duidelijk is in hoeverre zij wel of niet communautair geregeld moeten worden. Hoe ziet de minister dit op het terrein van het strafrecht? Er is bijvoorbeeld een voorstel in terechtgekomen voor uniforme handhaving van verkeersboetes. De regering merkt op dat dit voorstel goed bekeken moet worden op de juridische consequenties daarvan. Waar denkt de minister dan aan? Hoe moeten wij dat goed bewaken? Hetzelfde geldt voor de voorstellen van de Commissie op het gebied van het milieu, die niet in het werkprogramma maar wel in de kranten staan. Hoe gaan wij daarmee om? Wat kan wel of niet strafrechtelijk? Wat zijn wel of niet communautaire prioriteiten?

De sprekers die mij voorgingen hebben aangegeven op basis van welke criteria zij het komende jaar alle voorstellen die van de Commissie komen zullen beoordelen. Zij hebben daarbij prioriteiten gesteld. De fractie van GroenLinks heeft ook haar prioriteiten. De belangrijkste prioriteit is groen, dus alles wat met klimaat, energie en duurzaamheid te maken heeft. De VVD-fractie merkte op: het lijkt wel of de Commissie verliefd is geworden en een nieuwe bestaansreden heeft gevonden. Dat is niet voor niets. Daar liggen veel redenen achter. Het is heel goed dat de Commissie, en hopelijk ook alle andere EU-instellingen en lidstaten die daar onderdeel van uitmaken, wakker worden en tot de conclusie komen dat dit urgent is en dat met vereende krachten moet worden samengewerkt. Wij juichen dat toe. Ik zal mij in het vervolg vooral beperken tot opmerkingen over voorstellen van de Commissie op het gebied van groen.

De heer **Ten Broeke** (VVD): Is mevrouw Peters het met mij eens dat er juist op het gebied van de energie al sprake is van communautaire bevoegdheden en dat die misschien direct al kunnen worden aangesproken, zonder dat wij het meteen hoeven te hebben over een grondwet? Los daarvan ben ik het met mevrouw Peters eens dat het goed is dat die vergezichten er zijn. De Europese Commissie heeft dus nu al bevoegdheden om een aantal energiedoelstellingen te bereiken.

Mevrouw **Peters** (GroenLinks): Inderdaad, de Commissie heeft al een aantal bevoegdheden, met name op het gebied van energie, die haar in staat stellen om goed werk te doen op het gebied van klimaat en groen. Het is mij niet duidelijk in hoeverre de Commissie of de Unie gebaat zou zijn met meer bevoegdheden die een nog effectiever communautair optreden op het gebied van alles wat in het pakket van groen noodzakelijk is bewerkstelligen. Daar is een duidelijke visie op nodig. Nu moeten wij het hebben van mededelingen hapsnap. Het gaat mij erom dat er meer samenhang is en dat wij een goed instrumentarium in handen moeten hebben om dat coherent aan te pakken. Daarover krijg ik graag meer duidelijkheid.

Voor zover groen ook te maken heeft met de interne markt verbaast het mij dat het kabinet zich ook in zijn appreciatie nog vooral bedient van een vocabulaire uit de jaren tachtig, waarin de liberaliseringsideologie wordt opgehemeld en de interne markt als de hoeksteen van de Europese Unie wordt bejubeld. Ik sluit mij geheel aan bij de woorden van de heer Van Bommel op dit punt: Europa gaat over veel meer, Europa gaat ook over welvaart, de kwaliteit van welvaart. Daar horen sociale aspecten en rechtsbeschermingsaspecten bij. Daar horen vooral aspecten bij die de kwaliteit van het leefklimaat bevorderen. Graag vraag ik van de minister oog voor die aspecten. Dan steun ik ook de opmerkingen die zijn gemaakt door de heer Van Bommel over het belang van een verdere liberalisering op de defensiemarkt. Dat is een van de meest verstoorde restanten van nog niet geliberaliseerde markten. Wij zien uit naar de mededeling van de Commissie die zich er opnieuw over beraadt op welke wijze het wat ons betreft enigszins misbruikte criterium van nationale veiligheid een verdere verstoring van de defensiemarkt rechtvaardigt.

Wat de interne markt betreft kunnen wij hopelijk lessen leren uit de discussie van het afgelopen jaar over moeilijkheden bij het bronbeleid. De uitstoot van roet uit auto's kan bestreden worden met roetfilters. Een hartstikke mooi klimaatinitiatief, met name voor Nederland, dat heel veel verkeerscongestie heeft omdat Nederlanders zo dicht op elkaar wonen. Nederland kan de EU-criteria voor de beperking van fijnstof niet halen, maar mag geen roetfilters introduceren vanwege de interne markt. In een dergelijke situatie zou men toch creatief moeten nadenken. Lidstaten die er alles aan willen doen om hun criteria te halen, moeten in staat gesteld worden om op dat gebied te excelleren.

Dan kom ik bij de reductie van broeikasgassen. Er moet niet alleen sprake zijn van steun van reductie tot en met het kwantitatieve criterium tot 30%, maar ook moeten er concrete voorstellen worden gedaan voor de middelen waarmee die reductie kan worden bereikt. Middelen en doel moeten met elkaar in overeenstemming zijn. Dat betekent dat de auto-industrie sterk moet worden aangepakt. Om die conclusie kan men niet heen. Op dat gebied lijkt de Commissie aan geloofwaardigheid in te boeten, gelet op de laatste daden van commissaris Verheugen op dat terrein.

Wat de herziening nationale emissieplafonds voor luchtverontreinigende stoffen betreft dreigt de inzet van Nederland een verlaging van de eisen in te houden, omdat andere Europese landen onvoldoende aan bronbeleid willen doen. Dat is een verlies-verliesscenario. Onze inzet is een scherp plafond en een scherp bronbeleid. De gezondheid van onze burgers moet voorop staan.

Het kabinet moet sterk gestimuleerd worden bij de handel in broeikasemissierechten in het voornemen om de plafonds aan te scherpen. Bij uitbreiding naar de luchtvaartsector dreigt deze namelijk zo ruim in de emissierechten te komen dat het winstgevend wordt voor de sterk vervuilende luchtvaartmaatschappijen. Wat in het werkprogramma gesteld wordt over de CO₂-opslag is gewoon een slim trucje. Men stelt: als wij de vervuiling niet kunnen beperken, slaan wij maar op. De Commissie en ook de regering, die dat apprecieert, geven aan dat wij daarin heel ambitieus moeten zijn. Wij vinden dat die ambities vooral gezocht moeten worden in beperking van de reductie aan het begin van de lijn.

Bovendien moeten de positieve verwachtingen van de resultaten van de CO₂-opslag wat worden getemperd. Wij hebben er geen principiële bezwaren tegen, maar het is nog niet bewezen dat CO₂-opslag goed en netjes kan. Dus wij moeten ons niet vroegtijdig rijk rekenen. Ten slotte nog een opmerking over ontwikkelingshulp. Gelukkig is het buitenland niet helemaal weggevallen in het werkprogramma en de selectie van de regering daaruit. Wij juichen toe dat er twee prioriteiten op het gebied van ontwikkelingssamenwerking zijn opgenomen. Helaas is het voornemen van de Commissie vervallen om een mededeling mensenrechten te doen. Ik hoop niet dat het feit dat wij dit niet tot onze prioriteiten rekenen betekent dat wij dat perspectief niet houden bij de besteding van ontwikkelingsgelden. Ik zou dat perspectief daarbij graag hanteren.

Het is voor de geloofwaardigheid van de Unie van groot belang dat wij constant bij de Commissie erop aansturen dat zij haar huishouden beter op orde heeft. Daarbij gaat het om kwaliteit van wetgeving, vereenvoudiging van wetgeving, meer coördinatiemonitoring en effectenmonitoring. In mijn visie ontbreekt de keerzijde van het verhaal, zoals bleek bij de recente publicatie van het EU-trendrapport dat gaat over de transparantie van de bestedingen. Daar valt te lezen dat de Algemene Rekenkamer wederom niet in staat is voor het begrotingsjaar 2005 van de Commissie een betrouwbaarheidsverklaring af te geven. Er is geen inzicht in de rechtmatigheid van de besteding van EU-gelden op EU-niveau. Wij zullen er het komende jaar op aandringen dat het kabinet de Commissie wat dat betreft achter de broek zit. Er moet transparantie zijn als het gaat om de bestedingen.

De heer **Jan Jacob van Dijk** (CDA): Ik ben het met mevrouw Peters eens dat dit een belangrijk onderwerp is. Is mevrouw Peters het ook met mij eens dat dit nu juist een van de elementen is die door de lidstaten opgepakt moeten worden, omdat daar het grote probleem zit en niet zozeer bij de Europese Commissie zelf? Spreekt zij wel de juiste persoon aan?

Mevrouw **Peters** (GroenLinks): Bij het transparant maken van bestedingen moet het van twee kanten komen. Degene die het geld besteedt moet het inzichtelijk maken, zodat degene die moet controleren in staat is om dat netjes te monitoren. Zodra er gelegenheid voor is om te wijzen op de verantwoordelijkheid van de lidstaten, doen wij dat heel graag. Ik heb net aangegeven hoe belangrijk wij dat vinden. Voorzover de Commissie daar een rol in speelt, willen wij dat Nederland daar ook netjes op let.

De heer **Ten Broeke** (VVD): Ik vind het een goede zaak dat mevrouw Peters nog even wijst op de presentatie van de Algemene Rekenkamer vorige week. Je zou kunnen zeggen dat dit vandaag niet ter discussie staat, maar de financiële ruimte is wel bepalend voor wat er van deze wetgevingsprogramma's terecht komt. Ik zou het zeer op prijs stellen als de Kamer hier nog verder op ingaat. Wat de VVD-fractie betreft moet er iets gebeuren met de goedkeuringsverklaring. Ik juich het toe dat de Nederlandse regering, evenals Denemarken en het Verenigd Koninkrijk, heeft toegezegd in ieder geval zelf met een verklaring te komen. Wat vindt de minister van het initiatief van het Europees Parlement – en niet in de

laatste plaats van mijn collega Jan Mulder daar – om alle lidstaten daartoe te verplichten? Ik zou zelfs nog een stap verder willen gaan. Moeten wij niet het systeem van de voorschotten gaan gebruiken om, wanneer er twijfels bestaan over de goedkeuringsverklaringen, in te houden op de volgende voorschotten en eventueel zelfs de strafkorting van 25% toepassen?

De vergadering wordt enkele minuten geschorst.

Minister **Bot**: Voorzitter. Zoals steeds heb ik met veel belangstelling geluisterd naar alle opmerkingen van deze Kamer, zeker waar het zo'n breed onderwerp betreft als het werkprogramma van de Commissie. Ik maak mij in zekere zin de opmerking van mevrouw Peters eigen dat zij blij was dat degene die daar in de eerste plaats mee te maken krijgt in ons midden is. Ik wil hem van harte feliciteren vanaf deze plaats. Ik neem aan dat hij aandachtig geluisterd heeft naar alles wat er gezegd is en dat in zich heeft opgezogen. Hij zal namelijk in de komende periode ter verantwoording worden geroepen voor wat ik nu hier mag zeggen.

Mijnheer de voorzitter. Ik begin met wat algemene opmerkingen over dit werkprogramma. De afgelopen periode heeft ons geleerd dat Europa door velen wordt gezien als een soort natuurverschijnsel, een autonome en schier onuitputtelijke bron van regels en wetten waaraan Nederland maar in zeer beperkte mate behoefte heeft en daarin te weinig kan bijsturen. Om dit beeld te corrigeren en om draagvlak te heroveren voor het project Europese integratie, waaraan juist Nederland zoveel te danken heeft, is het noodzakelijk, onze keuzes met betrekking tot het Europese beleid transparant te maken en uit te leggen. Een overleg zoals wij vandaag houden, waarin meer in algemene en bredere termen over deze zaken wordt gesproken, zal bijdragen aan een goede communicatie. Het is noodzakelijk dat wij van het begin af aan invloed kunnen uitoefenen en dat wij dat ook daadwerkelijk doen op de toekomstige Europese regelgeving, zowel door deze algemene commissie als door de speciale commissies die zich met de vele deelonderwerpen gaan bezighouden die hier in vogelvlucht behandeld worden. Ik wil hieraan toevoegen dat de realiteit ons gebiedt te realiseren dat het een onderhandelingsdynamiek is van 27 lidstaten. Dat impliceert dat de Nederlandse wensen en idealen heel vaak, maar niet altijd, overgenomen kunnen worden. Ik zeg dit ook naar aanleiding van de opmerking van de heer Ten Broeke over overpromise en underperformance. Het is de taak van de Commissie om het perspectief voor het komende jaar te schilderen in het bredere kader van meerjarenplannen. Het is natuurlijk niet zo dat er totaal geen richting is en dat wij van jaar tot jaar alleen maar geconfronteerd worden met zo'n programma. Dat ligt besloten binnen het kader van het Lissabonproces. Daar kun je veel lelijks over zeggen, maar terzelfder tijd geeft Lissabon in ieder geval houvast en worden een heleboel onderdelen wel degelijk goed uitgevoerd. Dus het geeft in ieder geval een richting aan. En dat men daar misschien wat te fraaie vergezichten heeft geschilderd, ben ik graag met iedereen eens.

In dit verband noem ik ook het Haagse programma dat een voortzetting is van een daaraan voorafgaand programma. Wij mogen niet ontevreden zijn over de implementatie van die programma's. Ook het Haagse programma gaat stukje bij beetje voort. Ik ben over het

algemeen niet zo pessimistisch. Bovendien geloof ik dat de Europese Unie een breed kader schetst en nu probeert, ook op verzoek van de lidstaten, daar van jaar tot jaar een wetgevingsprogramma op te zetten. De Commissie heeft dat nu op een nieuwe manier gedaan. Zij heeft geen prioriteiten gesteld aan de hand van wat zij belangrijk vindt, maar aan de hand van wat zij realiseerbaar acht in dit jaar. De Commissie heeft aangegeven welke van de 140 voorstellen zij binnen één à anderhalf jaar kan verwezenlijken. Ik kom straks nog terug op de vraag hoeveel er van de 38 geselecteerde voorstellen zijn gerealiseerd. De Commissie geeft ook aan dat er een tweede categorie is, die iets meer tijd neemt. Op 47 voorstellen heeft de Commissie aangegeven te kunnen vereenvoudigen. Daarnaast is, ook in het kader van wat wij zelf willen, het terugdringen van regelgeving aan de orde. Dus alles wat overbodig is, gaat eruit. Door een begin te maken met deze opzet, wordt goed aangesloten op het programma van de Raad dat anderhalf jaar bestrijkt. Dat is ook logisch, want de wetgevingsvoorstellen van de Commissie zijn in eerste instantie gericht op realiseerbaarheid binnen één à anderhalf jaar. De Raad moet zaken realiseren door drie voorzitterschappen aan elkaar te koppelen. Uit de praktijk blijkt echter dat er wel voortgang wordt gemaakt. Nogmaals, ik kom terug op die opmerking omdat wij er rekening mee moeten houden, bij al onze wensen, dat wij met 27 lidstaten te maken hebben. Ik weet uit bittere ervaring hoe moeilijk het is om daar uiteindelijk met één verhaal uit te komen. Wat dat betreft ben ik het graag eens met de heer De Roon die stelt dat hij als jurist aanloopt tegen de vaagheid van Europese wet- en regelgeving. Er is geen mens in de lidstaten die nog weet wat er ten grondslag heeft gelegen aan teksten waar heel lang aan gesleuteld is en hoe verschrikkelijk moeizaam bijvoorbeeld een werkprogramma tot stand komt. Het heeft zelfs betekenis als gekozen wordt voor het woord "maar" in plaats van "doch". Dat maakt het heel moeilijk. Aan de andere kant wil ik stipuleren dat wij wel voortgang maken, en vaak heel goede voortgang. Wij hebben in dit proces van het politiseren van Europa een gedeelde verantwoordelijkheid. Die wordt vormgegeven in een debat zoals wij dat vandaag voeren. Wij spreken over plannen van de Commissie die nog niet of maar gedeeltelijk op papier staan, die wij nog maar in algemene termen kennen. Er is een veelheid aan vragen gesteld. Ik zal proberen die te beantwoorden. Ik moet er wel bij zeggen dat wij te maken hebben met een startpositie. Concrete voorstellen van de Commissie moeten nog op tafel komen. Dan begint het onderhandelingsproces waar de Kamer natuurlijk, vooral in de gespecialiseerde commissies, nauw bij betrokken is. Wij moeten niet vergeten dat het Europees Parlement daar een heel belangrijke rol in speelt. Ook dan is het goed om een evaluatietoets of administratievelastentoets te zetten op bepaalde voorstellen. Het valt mij vaak op dat het Europees Parlement er lustig op los amendeert. Die voorstellen zijn dan behoorlijk afgerond, gaan naar het Parlement en daar heb je ook weer 700 man met een eigen inbreng. Als je dan die voorstellen terug ziet komen in de Raad, huiver je wel eens. Dan krijg je getouwtrek over de vraag: hoe schonen wij het zo op dat het tenminste nog een leesbaar stuk wordt? Ook daarin is het Parlement natuurlijk heel constructief, maar mooie teksten komen er niet altijd uit.

Maar goed, het werkprogramma is nu gepresenteerd. Er is nauwe afstemming tussen Raad en Commissie en tussen lidstaten onderling. Tegen die achtergrond meen ik te kunnen zeggen dat het werkprogramma vrij aardig communiceert met wat de Commissie in gedachten heeft. Ik geloof niet dat het zin heeft in detail in te gaan op wat er voorgesteld is. Ik denk dat ik er beter aan doe om de concrete vragen te beantwoorden en dan al debatterend te zien waar wij met elkaar uitkomen. Allereerst een vraag die niet alleen door de heer Van Dijk, maar ook door de heren Van Bommel, Ten Broeke en De Roon is gesteld over de kwestie van de BNC-fiches. De heer Van Dijk begon overigens met de opmerking dat de voorbereiding voor hem lastig was. Ik kan zeggen dat het ook voor de minister een lastige voorbereiding was, omdat hij niet weet waarop hij zich moet concentreren. Ik gebruik dan maar mijn ervaring van 20 à 30 jaar in de Europese Unie. Ik begin dus met de BNC-fiches, waarover velen van u terecht hebben geklaagd. Ik moet zeggen dat ik de zorgen over de handhaving van de BNC-termijnen deel. Buitenlandse Zaken blijft, zoals bekend, als coördinerend ministerie toezicht houden op de procedure en de termijnen en blijft de verschillende vakministeries voortdurend wijzen op het belang van het zich houden aan die termijnen. Vlak na de zomer zijn eerdere achterstanden overigens weggewerkt.

Over voorstellen met een grote impact voor Nederland, evenals over voorstellen die de speciale aandacht van de Tijdelijke commissie Subsidiariteitstoets hebben, wordt u reeds geïnformeerd door middel van de verkorte fiches die wij binnen drie weken produceren. Dat gaat natuurlijk aanzienlijk sneller dan de reguliere fiches, waarmee zes weken gemoeid zijn. Speciale notities over specifieke onderwerpen worden ook nu reeds door de verschillende vakministeries gestuurd. Ik denk bijvoorbeeld aan de recente brief aan de Kamer over de voorstellen die betrekking hebben op energie en klimaat; daar komen wij nog over te spreken. Dergelijke notities komen niet in de plaats van de BNC-fiches. Met die notities wordt gevolg gegeven aan een verzoek van de Kamer om een speciale notitie over een speciaal onderwerp; dat zullen wij blijven doen. Ook informatievoorziening in de voorfase, dus voordat er iets gepubliceerd is, is belangrijk. Vandaar bijvoorbeeld het gesprek dat wij nu hebben over de kabinetsreactie op dit werkprogramma, die je ook kunt beschouwen als een eerste indicatie. Wij nemen weer ter harte wat er gezegd wordt: bij welke onderwerpen moet volgens de Kamer de subsidiariteitstoets worden toegepast en welke onderwerpen behoren volgens de Kamer niet tot de competentie van de EU? Het is dus goed dat wij die signalen hier opvangen.

Met betrekking tot de 47 vereenvoudigingsinitiatieven heeft de heer Van Dijk opgemerkt dat wij er goed op moeten letten dat wij via de achterdeur van de vereenvoudiging niet in een ander gat vallen, dat de Commissie daarmee niet stiekem iets overneemt wat eigenlijk niet van de Commissie is of dat ons bepaalde rechten en privileges ontnomen worden. Maar goed, ook daar zitten wij bij. Die vereenvoudigingsvoorstellen komen op tafel. Dan is het zaak om daar goed naar te kijken. Ook daar worden natuurlijk BNC-fiches over gemaakt. Ik denk dat wij de Commissie op die manier goed de maat kunnen nemen.

Een heel gevoelige kwestie is de zaak van de strafrechtelijke vervolging voor grensoverschrijdende delicten. Die

kwestie is terecht door verschillende sprekers genoemd. Ik heb gedurende vele jaren de geleidelijke ontwikkeling met betrekking tot het strafrecht in de EU meegemaakt. Ik ben op dat vlak altijd uiterst terughoudend geweest, omdat ik vind dat strafrecht, strafprocesrecht en vooral strafmaat bij uitstek gebonden zijn aan de ontwikkeling in de individuele lidstaten, vaak gedurende vele decennia en eeuwen. Wij hebben immers allemaal een verschillende visie op hoe bepaalde delicten bestraft moeten worden. Dat verschilt van lidstaat tot lidstaat natuurlijk enorm. Je moet daar dus erg voorzichtig mee zijn. In de kabinetsreactie op deze plannen van de Commissie schreven wij dan ook dat wij terughoudend zullen reageren wanneer bij nieuwe initiatieven van de Commissie sprake zou kunnen zijn van het gebruik van strafrecht in de eerste pijler. Wij vinden dat in beginsel niet mag worden getornd aan de nationale keuzevrijheid ten aanzien van het soort sancties dat wordt ingezet en de hoogte van de sanctie.

Zoals bekend vloeit het op 9 februari gepresenteerde voorstel van de Commissie voor een eerstepijlerrichtlijn inzake milieustrafrecht voort uit de vernietiging door het Hof van Justitie op 13 december 2005 van een derde-pijlerkaderbesluit, waaraan wij als lidstaten natuurlijk de voorkeur hadden gegeven. De Kamer heeft in oktober 2006 al een eerste kabinetsreactie ontvangen. De nieuwe richtlijn schrijft voor welk type straffen moet worden opgelegd én hoe hoog de minimale maximumstraffen zouden moeten zijn. Aan de ene kant hechten wij natuurlijk allemaal groot belang aan een effectieve bestrijding van milieucriminaliteit, onder andere natuurlijk om te voorkomen dat er safe havens komen waar men bijna niet wordt gestraft en waar men dus ongestoord zijn misdaden kan begaan. Aan de andere kant moeten wij zeer terughoudend zijn, omdat dit heel erg raakt aan de nationale soevereiniteit. Ik kan in ieder geval garanderen dat wij in een BNC-fiche zullen neerleggen hoe wij deze zaak in concreto zullen benaderen. Ik teken daarbij aan dat het Hof van Justitie nog uitspraak moet doen in een tweede zaak over de inzet van strafrecht ter verwezenlijking van EG-normen op het beleidsterrein van vervoer. Dat gaat met name om een zaak van verontreiniging vanaf schepen. Dat zijn allemaal dingen waarmee wij heel zorgvuldig moeten omgaan. Nogmaals: de regering is buitengewoon terughoudend. Ik hoop dat de nieuwe regering die lijn zal voortzetten. Uit datgene wat ik tot dusver heb gehoord, krijg ik sterk de indruk dat dat inderdaad het geval is. Dan de administratievelastentoets, ook bij amenderingen door het Europees Parlement en wijzigingen door de Raad. Op 1 januari jongstleden is al een Impact Assessment Board van de Commissie opgericht, die Commissievoorstellen zal screenen en daarvan een impact assessment zal opstellen. Dit kan uiteraard worden uitgebreid na amendementen van het Europees Parlement en de Raad met betrekking tot het oorspronkelijke stuk om te bekijken of het met alle kleine dakjes en verdiepinkjes die erbovenop zijn gezet, niet torenhoog is geworden. Ik ben het met de heer Van Dijk eens dat de Raad sober moet zijn in zijn wensen en dat amendementen van het Europees Parlement vaak leiden tot "gold plating": extra ballen in de boom en nog een verdiepinkje erbovenop bouwen. Ik denk dus dat een kritische toets op dit punt inderdaad geen kwaad zou kunnen. Dan de gevolgen voor de administratievelastendruk voor Nederland. Wij zullen moeten onderzoeken in hoeverre

dat aspect kan worden meegenomen in een fiche. Iedere extra regel betekent natuurlijk een lastendruk, tenzij er veel teruggeschakeld wordt. Daarbij denk ik aan die 47 vereenvoudigingsvoorstellen en de tien voorstellen die eruit gaan. Naast kijken naar nieuwe regelgeving moet je ook bekijken of er oude regelgeving is waar wij vanaf kunnen, zodat je op die manier het evenwicht behoudt. Als je de 60.000 pagina's van het acquis in de uitbreidingsonderhandelingen doorworstelt, krab je vaak op je hoofd en denk je: is dat nou niet erg verouderd en is er intussen geen nieuwer modelletje op de markt, waar wij liever in rijden?

De heer **Ten Broeke** (VVD): Misschien komt u er straks nog op, maar aansluitend op uw opmerking van zojuist wijs ik u op een punt dat ik al eerder noemde, namelijk de motie-Van der Laan/Van Baalen over de horizonbepaling.

Minister **Bot**: Daar kom ik zeker nog op.

Wij hebben goede nota genomen van de verzoeken van de heer Van Dijk over onderwerpen die volgens hem met name door de TCS getoetst moeten worden op subsidiariteit. Ik zal die onderwerpen nu niet allemaal noemen, maar dat zijn typisch de dingen die overal in regeringsverklaringen voorkomen. Ik denk daarbij, breed genomen, aan het sociale beleid, het gezondheidsbeleid, het vervoersbeleid, het woningbouwbeleid, het belastingbeleid en alles wat daaromheen hangt. Dat zijn typisch dingen waarvan wij vinden dat zij zoveel mogelijk in de nationale sfeer moeten blijven. Natuurlijk moet wel bekeken worden of er hier en daar raakvlakken zijn of dat bepaalde processen vereenvoudigd kunnen worden. Dat is altijd goed, maar die zaken moeten inderdaad heel nauwkeurig gevolgd worden en daar moeten wij de komende periode onze aandacht op richten.

Ik ben het eens met de opmerkingen van de – inmiddels absente – heer Timmermans over prioriteiten en over het belang van het stellen van prioriteiten. Ik heb in het algemeen al gezegd dat wij op dat punt niet te negatief moeten zijn, omdat de EU bij uitstek een organisatie is die langetermijnplannen opstelt. Nogmaals: je kunt van mening verschillen over het ambitieniveau. Wij vinden bijvoorbeeld allemaal dat de Lissabondoelstellingen voor 2010 sterk overdreven waren; dat vonden wij al in 2000, toen ik erbij was en zag hoe die doelstellingen opgesteld werden. Dat was volgens mij een plotselinge ingeving van de Franse president, die dat erin wilde hebben. Toen ging iedereen overstag: "nou ja, als die man dat nou graag wil, why not?". Het was ook 's morgens 4.00 uur of 4.30 uur. Als je nader naar zo'n programma kijkt, geeft het echter in ieder geval een kader waarbinnen wij gaan werken, net zo goed als het Haagse programma. Dat zijn allemaal langetermijnperspectieven waaraan vervolgens om de twee jaar een heel concrete invulling wordt gegeven. Ook daar wordt natuurlijk over gesteggeld en gesproken. Dat is gezond en houdt leven in de brouwerij. Een beetje reuring kan geen kwaad.

Ik kom bij een lange lijst vragen van de heer Van Bommel, die – actief zoals altijd – kennelijk alles gelezen en doorgespit heeft. Ik zal proberen om hem naar beste vermogen te beantwoorden. In de eerste plaats heeft hij de wens uitgesproken dat de BNC-fiches sneller komen. Daar heb ik op gereageerd: wij zullen daarop toezien. Wij zullen als coördinerende instantie de vakministeries aansporen tot grote spoed, zodanig dat de Kamer op tijd

over die dingen kan beschikken, want daar zijn zij voor bedoeld.

Hoeveel van de 38 wetgevingsvoorstellen zijn vorig jaar geëffectueerd? Dat is op dit moment natuurlijk moeilijk precies te zeggen, want die wetgevingsvoorstellen hebben een bepaalde doorlooptijd nodig. De Commissie kondigt aan dat zij iets gaat doen. Dan komt zij met voorstellen die meestal codecisievoorstellen zijn. Die voorstellen moeten dus naar het Europees Parlement en zijn dus een zaak van langere tijd. Mijn ervaring is dat het ongeveer anderhalf jaar tot twee jaar duurt voordat die voorstellen tot rijping komen. De aankondiging in jaar X betekent dus eigenlijk dat je pas in jaar X+2 de resultaten ervan op tafel ziet. Velen hebben geklaagd dat de EU eigenlijk veel te veel produceert, maar je zou dus kunnen zeggen dat dat wel meevalt en dat de aankondiging van de Commissie over het algemeen binnen twee jaar gerealiseerd is. Zeker nu de Commissie een nieuwe indeling heeft gemaakt – wat kunnen wij het komende jaar of het komende anderhalf jaar doen, wat kunnen wij op een iets langere termijn doen et cetera? – hebben wij een nog betere indicatie van wat te verwezenlijken is. De heer Van Bommel heeft ook gevraagd naar de subsidiariteit en heeft gezegd dat het goed is als vanuit de lidstaten meer stellingnames naar voren worden gebracht. Dat ben ik met hem eens. Daarom is bij Buitenlandse Zaken een coördinator subsidiariteit en proportionaliteit ingesteld, daarom heeft de Kamer de Tijdelijke commissie Subsidiariteit ingesteld en daarom kijkt de Commissie zelf veel kritischer naar haar voorstellen, omdat veel landen op dit ogenblik erg gespitst zijn op subsidiariteit. Voordat de Commissie met haar architectuur komt, raadpleegt zij de lidstaten informeel en ook daarbij kijken de lidstaten veel kritischer naar wat de Commissie doet. Ik heb dus het gevoel dat de lidstaten zich in toenemende mate realiseren dat de Europese Commissie op een aantal punten ver is doorgeschoten en dat het best een tandje lager mag. Ik denk dat dat op zich heel gezond is. De heer Van Bommel sprak ook over de kloof tussen burger en bestuur. Dat is iets wat wij de afgelopen jaren helaas allemaal hebben moeten constateren en waar wij op een gegeven moment ook de bittere vruchten van hebben moeten plukken. Voor sommigen waren dat zoete vruchten, maar voor anderen waren dat bittere vruchten, bijvoorbeeld wat het grondwettelijk verdrag betreft. Daar is veel van geleerd. In het werkprogramma van de Commissie wordt ook nadrukkelijk aandacht gevraagd voor die verbeterde communicatie. De Commissie presenteert ook een aantal plannen. Het kabinet juicht dat uiteraard toe. Zoals bekend is het kabinet zelf al doende met het intensiveren van het voorlichtingsbeleid. Ik neem aan dat het kabinet daar actief mee zal doorgaan. Commissaris Barroso heeft vorige week echter al benadrukt dat er voor het verbeteren van de communicatie over Europa ook een heel duidelijke rol bij de nationale parlementen ligt. Die zullen zich dat dus ook moeten aantrekken. Nu kom ik bij het heel belangrijke vraagstuk van de horizonbepaling, waaraan ook de heer Ten Broeke heeft gerefereerd. Op zich is dat natuurlijk een heel moeilijk vraagstuk. Ik herinner mij dat dit soort vragen eigenlijk al tien jaar geleden naar voren kwam, toen het met name betrekking had op de relaties met Afrika, het Caribisch gebied enzovoort. Er werden allerlei prachtige programma's opgetuigd en er werd veel geld op gezet.

Dan zei ik: wij zijn nu bij het zesde EOF, maar het eerste, tweede, derde, vierde en vijfde EOF zijn nog niet uitgeput. Het was een soort "roll over"-proces: "pech gehad, die dingen lopen niet goed, er was net een revolutie, de palmbomen vielen om of de bananen waren recht in plaats van krom en konden niet verscheept worden". Toen heb ik al eens gezegd: zet er dan een horizonbepaling in, zodat het geld terugvloeit als het programma niet binnen zoveel jaar klaar is. Ik ben op zich dus voorstander van evaluatie- en horizonbepalingen, omdat je daarmee de mogelijkheid creëert om bestaande regelgeving die haar nut weliswaar heeft bewezen maar die misschien niet langer opportuun is, te vereenvoudigen of in te trekken. Dat helpt natuurlijk ook bij het verminderen van regeldruk, waar wij allemaal zo bekommerd om zijn. Het kan ook de kwaliteit van de Europese regelgeving aanzienlijk verbeteren, maar je moet wel onderscheid maken met een generieke evaluatie- en horizonbepaling; die lijkt mij niet erg zinvol. De wijze waarop en het moment waarop bestaande regelgeving nog eens tegen het licht wordt gehouden, zal van dossier tot dossier moeten verschillen. Wanneer wij nieuwe wetgeving accepteren, is het misschien ook goed om voor onszelf al een evaluatie te maken: is dit nou typisch regelgeving waarbinnen een horizonbepaling past of is dit iets van een zo lange duur dat zo'n bepaling op dit moment niet gewenst is? Ik denk dus dat wij de Commissie zouden kunnen verzoeken om bij elk nieuw wetgevingsvoorstel expliciet en beargumenteerd aan te geven of een evaluatiebepaling en/of een horizonbepaling naar haar oordeel opportuun zijn. Dan zouden wij natuurlijk, zelf evaluerend, kunnen zeggen dat wij het wel of niet met de Commissie eens zijn. Dit onderwerp moet natuurlijk ook terugkomen in een BNC-fiche. Het kabinet geeft dan een eigen appreciatie inzake de wenselijkheid van zo'n horizonbepaling. Dan heb je dus een dubbele toets, zowel van de Commissie als van het kabinet. Daar kan de Kamer dan nog eens overheen gaan. Ik denk dat dat de manier is om daar invulling aan te geven.

De heer **Van Bommel** (SP): Beide voorstellen lijken mij uitstekend: een BNC-fiche, zodat de Kamer mee kan oordelen, en het verzoek aan de Commissie om gemotiveerd aan te geven of een horizonbepaling ofwel een evaluatiebepaling opportuun is. Dat steun ik van harte, maar ik stel ook de algemene vraag – want ik merk dat u op dit punt welwillend bent – of u wel echt overtuigd bent van de noodzaak om te komen tot verdergaande maatregelen op dit terrein. Anders zien wij dat dit in Brussel alleen maar verder uitdijt. Wij krijgen immers niet minder regelgeving. In zijn algemeenheid zullen wij meer regelgeving en meer papier uit Brussel krijgen. Als wij dat niet limiteren, ook in de tijd, zal dat zich blijven stapelen en worden die 60.000 pagina's 80.000 of 100.000 pagina's. Dat kunt u niet wensen.

Minister **Bot**: Ik deel uw hartenkreet van harte, want ik ben het daarmee eens. Ik heb daar per slot van rekening 22 of 23 jaar met dat bijltje gehakt. Ik vind dat er veel te veel gehakt wordt en dat er dus veel te veel spaanders vallen. Dat kan best wat minder. Het zou dus heel gezond zijn als wij zo'n evaluatie aanbrengen. Dat geldt dus zowel vooraf ten aanzien van de Commissie – die dan bijvoorbeeld zegt dat wij over vijf jaar naar dat stuk wetgeving kijken en dat het dan waarschijnlijk weg kan –

als ten aanzien van onszelf. Je moet jezelf de discipline opleggen om dat te willen doen. Als dat verwatert, gaan wij weer die enorme zee van regelgeving tegemoet. Maar nogmaals: je ziet zowel nationaal als in Brussel een tendens om dat terug te dringen door een aantal maatregelen. Vereenvoudiging en eliminering door de Commissie bestonden vroeger niet. Dat zijn allemaal nieuwe ontwikkelingen. Dit soort horizonbepalingen en filosofieën duidt in dezelfde richting.

De heer **Ten Broeke** (VVD): Ook ik dank de minister voor deze handreiking, die duidelijk uit zijn hart komt. Ik ben ervan overtuigd dat hij dit al heel lang vindt. Laten wij dat nu dan ook zo doen. De motie die er lag, is al van december 2005. Dat is nu ruime tijd geleden. Ik verwacht dus op korte termijn een fiche waarin staat welke actie de minister heeft ondernomen.

Nog een aanvullend punt: de horizonbepalingen zijn heel goed, maar ook evaluatie achteraf is goed. De minister sprak al over de Impact Assessment Board, die nu wordt geleid door een Nederlander. Dat is heel erg goed. Wel is het heel ruim, heel moeizaam voor de Commissie om dat altijd op te stellen en politiek niet altijd even relevant. Juist door achteraf te kijken – ik wijs in dat verband op het onderzoek dat Clingendael heeft gedaan naar aanleiding van de fijnstofmaatregelen – komen wij dingen tegen die wij misschien niet hadden voorzien. Ik denk bijvoorbeeld aan het zeezout dat hier neerslaat, waardoor de NO_x-waarden ineens worden aangepast. Daar hebben wij een lerend systeem voor nodig en daar is die feedback juist zo goed voor.

Minister **Bot**: Daarom heeft het kabinet besloten – dat zal zeker ook doorgevoerd worden – om de verantwoordelijkheid direct bij de betrokken minister te leggen om in de ministerraad vroegtijdig te wijzen op mogelijke gevolgen voor andere collega's. Dat hebben wij bij de Habitatrichtlijn gezien en in de afgelopen jaren op andere punten, waarbij vanuit een bepaald perspectief van één ministerie alleen gedacht is aan wat dat ministerie direct regardeert, zonder oog te hebben voor consequenties op langere termijn voor andere ministeries. Daarom is nu het systeem ingesteld dat de betrokken bewindspersoon verantwoordelijk is voor die bepaalde regelgeving, maar tegelijkertijd moet bekijken wat die regelgeving betekent voor anderen. Als later blijkt dat dat schade heeft opgeleverd die je niet tijdig hebt gemeld, ben jij verantwoordelijk en moet jij daarvoor opdraaien. Dat zet de mensen natuurlijk wel op scherp. Dan de kritiek op de liberalisering. Je moet natuurlijk altijd kritisch blijven. "Liberalisering" is geen toverwoord. Niet alles wat geliberaliseerd wordt, is goed. Er zijn een heleboel dingen waarvan je best kunt zeggen dat wij op die punten te ver zijn gegaan en dat zij tegen het licht gehouden moeten worden. In dat licht zie ik bijvoorbeeld ook zo'n horizonbepaling. Nogmaals: het is prachtig dat er geliberaliseerd wordt en als je bijvoorbeeld naar de WTO kijkt, is dat een soort algemeen toverwoord, een bijna religieus beginsel waaraan niemand meer durft te tornen, maar het is heel goed om dat nog eens tegen het licht te houden. Er zijn veel vragen gesteld over het klimaat en de diergezondheid, ook door mevrouw Peters. Ik ga allereerst in op het Groenboek voor klimaatverandering na 2012. Zal dat over adaptatie gaan? De Commissie heeft op 12 januari een mededeling gepubliceerd over

het klimaatbeleid voor de middellange en lange termijn. Daar heeft de regering naar gekeken. Dat gaat niet over adaptatie aan de klimaatverandering, maar over mitigatie: hoe moet de klimaatverandering worden beperkt? Het is belangrijk dat de Commissie voor de langere termijn de kaders schept voor het bedrijfsleven, zodat het weet waaraan het zich moet houden. Wij hebben geen indicatie dat de Commissie nog met voorstellen voor adaptatie gaat komen, maar als zij dat doet, zal daar scherp naar worden gekeken, met name vanuit het oogpunt van subsidiariteit, dat ons natuurlijk zeer dierbaar is.

Dan de doelstelling van 30% emissiereductie in 2020 en de vraag of Frankrijk en Duitsland die doelstelling omarmen. De doelstelling van de regering is bekend. Althans, ik heb het regeerakkoord gelezen. Ik heb, in de Eerste Kamer over dit onderwerp sprekend, gezegd dat ik mij daar als uitgaand bewindsman niet over kan uitlaten. Ik kan alleen zeggen dat het in het nieuwe regeerakkoord staat en dat de Kamer daar nog over gaat praten. Ik neem aan dat het kabinet, als het die doelstelling heeft en als de Kamer dat programma accepteert, de boer op gaat om die doelstelling ook bij andere landen te bepleiten. Ik moet eerlijk zeggen dat ik het een heel erg ambitieus voorstel vind. Ik wens mijn opvolgers veel sterkte bij het realiseren daarvan, maar ik zou niet graag in 2020 hier zitten om daar rekening en verantwoording over te moeten afleggen. Maar goed, wie weet? De diergezondheid gaat ons, zoals bekend, zeer ter harte. Daarover zijn een paar opmerkingen gemaakt, maar ik vind dat die meer zijn bedoeld voor de vakminister, die daarop moet antwoorden. Ik weet heel veel van diergezondheid af en ik neem die opmerkingen mee en zal ze graag doorgeven aan de nieuwe minister van LNV en andere ministers die daarover gaan.

Dan de vraag over migratie. De opmerking over het niet wegzuigen van vitale werkers uit OS-landen is natuurlijk zeer terecht. Ik vind dat wij daar een heel genuanceerd beleid op moeten loslaten. Aan de ene kant kun je niet alles wegtrekken, want dan zouden wij er bijvoorbeeld voor zorgen dat er geen verpleegsters meer zijn in de Filipijnen of geen dokters in arme Afrikaanse landen. Aan de andere kant zijn er landen waar wel "plenty" is, bijvoorbeeld India, waar de universiteiten in één jaar meer wetenschappers produceren dan heel Europa in tien jaar en waar een overflow is van vaak heel briljante mensen. Ik vind dat je daar een modern migratiebeleid op moet loslaten, maar ook dat moet gedaan worden met gevoel voor nuances en achtergronden. Ik neem die opmerking dan ook zeer ter harte.

De heer **Van Bommel** (SP): Wat betekent dit voor het standpunt van de regering over initiatieven die volgens mij nu worden ontplooid om in Afrikaanse landen, bijvoorbeeld Mali, via uitzendbureaus daadwerkelijk tijdelijke krachten te gaan werven?

Minister **Bot**: Ik moet zeggen dat ik niet op de hoogte ben van wervingsactiviteiten in Mali voor dit soort krachten. Ik kan alleen maar zeggen dat ik dat zal navragen en de situatie zal bezien. Ik denk dat de regering in het algemeen uw standpunt deelt dat je gedoseerd en voorzichtig te werk moet gaan. Aan de ene kant moet je de kenniswerkers en specialisten die hier graag hun diensten aanbieden, de gelegenheid geven om snel binnen te komen zonder dat daarvoor allerlei

hobbels worden opgeworpen. Aan de andere kant moeten wij oog hebben voor de realiteit in zo'n land. Ik teken daarbij nogmaals aan dat het ook zo kan zijn dat die mensen in Mali niet aan de bak komen, omdat daar geen infrastructuur is waarin IT'ers en dergelijke überhaupt zinnig werk kunnen doen, zodat die mensen toch al vaak over de grenzen gaan. Als zij sowieso weggaan, zeg ik: dan maar bij ons.

De heer **Van Bommel** (SP): Dat was niet de achtergrond van het idee dat in Brussel leeft. De achtergrond van dat idee was om op deze wijze illegale migratie tegen te gaan. Het gaat dus niet om hoogopgeleide kenniswerkers. Dat is een ander verhaal en dat heeft ook meer betrekking op Zuidoost-Azië dan op wat zich in Afrika afspeelt.

Minister **Bot**: Dat weet ik, maar ik herhaal dat dit een buitengewoon complex vraagstuk is. Wij hebben in de eerste plaats te maken met illegale migratie. Zoals bekend ligt er op dat punt een hele serie voorstellen, bijvoorbeeld ten aanzien van de buitengrenzen en opvang in de regio. Er is ook al een heel groot stuk wetgeving over. Daarnaast is er de kwestie van de legale migratie en de verdragen die daarbij optreden, met name ten aanzien van studenten, kenniswerkers enzovoort. Dat zijn allemaal gescheiden trajecten. Daar kunnen wij nu wel een lange filosofie over opzetten en daar kan ik heel veel over vertellen, maar ik neem aan dat dat niet de bedoeling is van deze algemene wetgevingsdiscussie.

Het standpunt van de regering over gezondheidsdiensten in hun algemeenheid is bekend. Die zijn ook krachtens het verdrag heel uitdrukkelijk voorbehouden aan de lidstaten. De Nederlandse regering zit daar heel ferm in. Ik zou daar, wat mij betreft, dus geen zorgen over hebben. Wij hebben zowel in het regeerprogramma als elders duidelijk gemaakt dat wij van mening zijn dat dit een typisch nationale bevoegdheid is. De Commissie geeft ook aan dat er bepaalde aspecten zijn waarnaar gekeken zou kunnen worden zonder zover te gaan dat die aspecten geharmoniseerd moeten worden. Wij hebben altijd gezegd dat curatieve zorg een nationale aangelegenheid is. Wij moeten het midden vinden tussen zorg voor de patiënt en het instandhouden van je eigen systeem. Als al je patiënten naar het buitenland gaan, wordt je systeem natuurlijk zo duur dat het niet meer te handhaven is. Vandaar dat wij ook op dat punt naar een evenwichtige situatie zoeken, maar met grote nadruk op het feit dat gezondheidszorg en alles wat daarmee samenhangt bij uitstek een nationale bevoegdheid zijn. Ik denk dat je daar heel goed subsidiariteitstoetsen op kunt loslaten en dat wij daar dan ook goed uitkomen. Volgens mij heeft de heer Van Bommel gezegd dat iedere lidstaat zelf zou moeten bepalen hoe de eigen defensie-industrie is ingericht, maar mevrouw Peters zei later dat zij de heer Van Bommel op het punt van het liberaliseren van de defensiemarkt steunde. Ik weet niet of ik dat verkeerd begrepen heb. Ik zal de vraag dus maar aan beide vragenstellers beantwoorden, net zoals de bekende ezel die tussen twee hooibergen getrokken wordt en niet weet aan welke hij gaat knabbelen. Misschien zal ik een beetje van de ene hooiberg knabbelen en een beetje van de andere. Krachtens het desbetreffende artikel in het verdrag is de defensiemarkt een nationale aangelegenheid. Toch proberen wij om enigszins te liberaliseren,

omdat wij proberen om een gemeenschappelijk veiligheidsbeleid en buitenlands beleid en met name een gemeenschappelijk defensiebeleid op te tuigen. Als je dat doet, probeer je natuurlijk ook af te komen van 26 sluitdoppen op tanks, verschillende octaangehaltes van de benzine en wat dies meer zij.

Een vergelijking van de totale uitgaven van de EU aan defensie met die van de VS levert financieel niet zo'n slecht beeld op, maar de output is lamenteus. Volgens mij produceren wij met ongeveer evenveel geld een tiende van wat de VS produceren. Dan is de vraag dus of je niet wat meer moet samenwerken. Volgens het verdrag is dit nog steeds een nationale bevoegdheid, maar in het kader van de zich ontwikkelende veiligheids- en gemeenschappelijke defensiestrategie proberen wij natuurlijk wel te bekijken of de defensie-industrieën wat nauwer kunnen samenwerken. Dat gebeurt overigens ook al door overnames. Zoals bekend heeft Frankrijk eigenlijk de hele Nederlandse defensie-industrie overgenomen. Er zitten nog wel een paar onderdeeljes bij. Zo krijg je natuurlijk ook een intensievere vorm van samenwerking, maar ik ben het eens met het uitgangspunt dat defensie-industrie nationaal beleid is. Wij zien in de praktijk gelukkig dat het zich liberaliseert.

De heer Van Bommel zei dat het veto op het punt van JBZ en het strafrecht niet moet worden opgegeven. Daar heb ik het al over gehad. Zoals bekend worden op het punt van het veto op dit ogenblik toch pogingen ondernomen om op bepaalde terreinen naar gekwalificeerde meerderheid te gaan, omdat het met 27 landen zo langzamerhand onmogelijk wordt om voortgang te maken met het Haagse programma als je niet op onderdelen bekijkt of je het veto kunt opgeven. Enfin, voorlopig is het nog niet zover. Wij zullen zien hoe het nieuwe verdrag tot stand komt en wat het met name over dit onderwerp zegt. Dat wordt dus afwachten. Ook de heer Ten Broeke heeft gesproken over de BNC-fiches en heeft gezegd dat de ministeries de wacht moet worden aangezegd; dat zullen wij doen. Wij hebben het ook al gehad over periodieke evaluatie en de horizonbepalingen. Hij heeft een heel interessante opmerking gemaakt over het evalueren in de regelgeving: wat is de Europese origine als je nationale wetgeving hebt? Ik moet benadrukken dat de monitorstudie die het T.M.C. Asser Instituut in onze opdracht uitvoerde, een pilot was. Die pilot leverde heel interessante resultaten op, maar ook aanbevelingen die wij goed tegen het licht moeten houden en in een breder kader moeten bespreken. Ik denk dat dat met name geldt voor het nieuwe kabinet, want op het punt van de wetgeving inzake sociaal beleid en gezondheidszorg gaat het bijvoorbeeld misschien om 4% of 5%, terwijl het bijvoorbeeld op het terrein van het landbouwbeleid misschien om 95% gaat. Op zich is dat dus een interessante suggestie, maar ik denk dat wij daar in het kader van de praktijk nog eens serieus naar moeten kijken.

De heer **Jan Jacob van Dijk** (CDA): Wij mogen wat dat betreft dus een brief van u of uw opvolger verwachten over hoe u wilt omgaan met dergelijke pilotstudies en over uw reactie op de aanbevelingen die daarin staan.

Minister **Bot**: Ja, ik neem aan dat dat nodig is. Ik denk dat dat niet met vreugde gedaan zal worden omdat dat een heel complex issue is. Je kunt een pilot doen, maar

als je dat overal wilt gaan doen ... Er zijn natuurlijk veel terreinen waarop wij al een subsidiariteitstoets loslaten. Het lijkt mij deksels moeilijk om dan precies te gaan bepalen om welk percentage het daarbij gaat, maar dat zal onderzocht worden.

Over overpromissie en underdeliver heb ik al iets gezegd. Flexicurity valt inderdaad onder de politiek van de lidstaten. Op het punt van dat flexicurity-idee is het natuurlijk interessant dat een aantal lidstaten noch flexibiliteit tonen noch security leveren. Ik denk dat de Commissie met name heeft gekeken naar Nederland, dat volgens mij een model heeft ontwikkeld dat navolging verdient. Ik denk dat de Commissie dat model beschouwt als een model met enerzijds voldoende flexibiliteit, dat dus inspeelt op globalisering, marktontwikkeling en wat dies meer zij, terwijl het de burger anderzijds zekerheid blijft bieden, met name op sociaal gebied, op het terrein van volkshuisvesting, volksgezondheid et cetera. Het is een idee. Je ziet ook dat de Commissie zelf eigenlijk nog niet goed weet wat zij ermee aan moet. Ik vind het wel een interessant idee als filosofisch-politieke gedachte. Daar heeft men een mooie nieuwe term van gemaakt en daar loopt iedereen mee weg, maar laten wij eerst maar eens in de praktijk bekijken of Duitsland, Frankrijk enzovoort in hun wetgeving voldoende flexibiliteit weten aan te brengen en tegelijkertijd hier en daar een stukje van de security opgeven; dat zou helemaal niet zo gek zijn.

Dan de nationale verklaringen van lidstaten met betrekking tot de Rekenkamer. Nederland is een van de landen die dat al doet. Er zijn op dit ogenblik drie landen die dat doen: Nederland, het VK en Denemarken. Ik denk dat dat heel goed is. Vorige week hebben wij daar weer een lange discussie over gehad met de Europese Rekenkamer, maar ik heb vorige week ook een lang gesprek met onze eigen Rekenkamer over de situatie gehad. U weet allemaal dat het niet in de eerste plaats aan de Commissie ligt, want die zorgt er echt wel voor dat zij goed geordend is en dat zij goed rekenschap geeft. Het probleem ligt met name bij de lidstaten, met name bij bepaalde lidstaten. Dat is natuurlijk de eeuwige klacht. Uitvoering is natuurlijk voor een groot gedeelte nationaal. Denk maar aan de landbouw en de structurfondsen; dan heb je 80% van de begroting te pakken. Sommigen gaan daar wat vriendelijker mee om, anderen gaan daar wat onzorgvuldiger mee om. Dan wordt het dus heel moeilijk voor de Europese Rekenkamer om daar een verklaring over af te geven. Nogmaals: dat komt niet – die foute indruk bestaat wel eens – doordat de Commissie haar taken niet goed zou uitvoeren, maar doordat een aantal lidstaten niet in staat zijn om aan te tonen dat het geld dat zij ontvangen, daar terecht is gekomen waarvoor het bedoeld is. Wij zijn zelf op dat punt natuurlijk buitengewoon ver voortgeschreden. Dat leidt er wel eens toe dat wij erg veel geld moeten terugbetalen, terwijl in andere landen – ik heb dat in één specifiek geval aan den lijve ondervonden – eigenlijk dezelfde fouten of nog veel grovere fouten worden gemaakt die niet worden bestraft omdat die landen die fouten op een bepaalde manier hebben verdoezeld. Het zou dus goed zijn als wij daar wat strenger op toekijken. Ik ben daar dus een verklaard voorstander van en ik vind ook dat dat uitgedragen moet worden.

De heer **Ten Broeke** (VVD): Ik zou nog iets verder willen gaan dan alleen uitdragen. Het was mij bekend dat

Nederland die verklaring afgeeft en dat Denemarken en het VK dat hebben aangekondigd, maar om de strengheid die Nederland over het algemeen betracht – ook wij moeten de hand overigens af en toe nog in eigen boezem steken – generiek in Europa te laten gelden, wijs ik u op een bij het Europees Parlement liggend initiatief waarin wordt aangegeven dat eigenlijk alle Europese lidstaten die verklaring zouden moeten afgeven. Wat is uw mening over dat initiatief? Misschien kunnen wij nog een stap verder gaan: wij kunnen het voorschotmechanisme gebruiken om al een vordering te doen op uitgaven waarover onduidelijkheid bestaat en waarover geen verklaring kan worden afgegeven. Sterker nog: wij kunnen ook 25% strafkorting gaan toepassen.

Minister Bot: Dat zijn allemaal voorstellen die ongetwijfeld naar voren gebracht zullen worden, maar ook op dit punt is gekwalificeerde meerderheid nodig voor het accepteren van die voorstellen. Gelet op het krachtenveld van dit moment – ik heb in de EU tien jaar de begroting gedaan en heb dus veel met dit bijltje gehakt – kan ik het resultaat ongeveer voorspellen. Het is echter goed dat die voorstellen op tafel liggen, want drie landen – het VK, Nederland en Denemarken – hebben zo'n nationale verklaring dus al ingevoerd. Ik denk dat je geleidelijk ook in de nieuwe lidstaten, die daar zeer gevoelig voor zijn en die wat dat betreft hun zaken goed op orde hebben, navolging zult krijgen. Wij weten allemaal op welke vier of vijf lidstaten de druk dan toeneemt. Ik denk dus dat wij er vanuit het Europees Parlement en de nationale parlementen alles aan moeten doen om dat voor elkaar te krijgen.

De heer **Ten Broeke** (VVD): Ik dring er bij u op aan dat Nederland in de Raad daarvoor het voortouw neemt. Ik kan mij heel goed voorstellen dat u daar niet direct een meerderheid voor kunt halen, maar in het kader van onze track record op het punt van financiële degelijkheid is het van het grootste belang dat wij die naam hoog houden en dat Nederland die positie bekleedt.

Minister Bot: Wij zijn degenen die dat voortdurend opbrengen, maar ik zal dit ook graag aan de heer Timmermans doorgeven.

De **voorzitter:** Dit komt zeker in het verslag.

Minister Bot: De heer De Roon heeft ook gesproken over de 47 vereenvoudigingsinitiatieven en heeft mij gevraagd om daarvoor steun uit te spreken. Dat doe ik natuurlijk van ganser harte. Naar mijn mening zou er best meer kunnen gebeuren. Wij moeten deze zaak ook voortdurend blijven monitoren. Daarbij moeten wij er inderdaad voor zorgen dat nationale bevoegdheden niet verder worden uitgehold. Daar zitten wij zelf bij. Ik heb al gezegd dat op dit punt nog fiches zullen worden ingediend bij de Kamer en dat de subsidiariteitstoets hierop van toepassing is. Wij zullen dit dan ook heel nauwgezet bezien. Wij kunnen inderdaad zelf ook nagaan of wij bepaalde programma's kunnen terugdringen. Wanneer nieuwe elementen op tafel komen, vragen lidstaten geregeld aan de Commissie om bepaalde punten in het programma op te nemen. Dat gebeurt dan meestal ook. Ik zal daarvoor graag de subsidiariteitstoets inzetten en aandacht besteden aan de BNC-fiches.

Over de migratie is terecht gezegd dat wij ons moeten verzetten tegen een uitholling van de bevoegdheden. Dit is een van de onderwerpen waarover nog heel druk wordt gediscussieerd en waarbij de lidstaten nog volledige bevoegdheden hebben. Ik ben dan ook niet bang dat nu het gevaar dreigt dat deze bevoegdheden snel worden opgegeven. Het probleem lijkt mij veeleer hoe wij kunnen samenwerken om ervoor te zorgen dat illegale immigratie zo veel mogelijk wordt voorkomen. Dat vereist natuurlijk wel dat wij de handen ineenslaan. Wanneer iedereen kiest voor een nationale aanpak, is het geheel zo lek als een mandje. Die gezamenlijke aanpak moet dan ook het beleid zijn waarop wij ons richten. Moeten wij ten aanzien van de ontwikkelingssamenwerking niet meer letten op het verwijderen van handelsbarrières dan op het geven van steun? Dat doen wij naar mijn mening ook. Wij besteden al heel lang aandacht aan beleidscoherentie. Ik herinner mij dat ik al vele jaren geleden bij de Commissie heb aangedrongen op meer coherentie tussen de verschillende takken van sport. Het is vreemd dat de landbouwministers in een bepaalde zaal besluiten nemen die lijnrecht ingaan tegen wat de ministers voor ontwikkelingssamenwerking in een andere zaal afspreken. Dit geldt voor vele specialistische raden. Wij vinden beleidscoherentie dan ook belangrijk. Daar letten wij binnen de WTO dan ook heel nauwgezet op. Ook hier weer is het een kwestie van en, en. Structurele ontwikkelingssamenwerking en armoedebestrijding blijven zeer noodzakelijk, zeker gelet op de situatie in Afrika. Daar moeten de nationale en Europese autoriteiten complementair werken. Ook daarin is nog veel verbetering mogelijk. De Commissie zal nu vooral inzetten op verhoging van de effectiviteit, op donorharmonisatie en op coördinatie van de coherentie. Ik heb daarover begin deze week nog gesproken met commissaris Michel, die daarvan diep doordrongen is en veel ervaring heeft op dit gebied. Dit blijven wij dus vervolgen.

Wij moeten ons aan de andere kant realiseren dat "trade, not aid" het uiteindelijke doel is en dat wij moeten proberen om handelsbarrières te slechten. Dat doen wij bijvoorbeeld via de WTO.

De kwaliteit van de regelgeving is vaag en behoeft onze aandacht. Het lijkt mij op dit moment het allerbelangrijkste om ook de burger helderheid te verschaffen op dit punt.

Mevrouw Peters heeft gesproken over het strafrecht. Ik heb al gesproken over de terughoudendheid bij de Nederlandse regering. Wij zullen hier scherp op letten. Mevrouw Peters heeft verder gezegd dat de EU over meer gaat dan alleen de interne markt en dat wij oog moeten houden voor klimaat, energie en groen. Met een blik op het rapport van de Europese Commissie zou ik bijna zeggen dat het een en al klimaat, energie en groen is. Ik heb nog nooit zo veel aandacht van de Raad gezien voor klimaat, energie en groen. Ik noem het energie-rapport dat net is uitgekomen en de energienota die de Benelux afgelopen maandag in de Raad ter sprake heeft gebracht, maar ook de hele discussie over het klimaat en over het terugdringen van de emissies. De strenge luchtkwaliteitsnormen die momenteel worden opgesteld, passen geheel in dit perspectief. In reactie op de opmerking dat Nederland niet zelf mag verplichten tot roetfilters meen ik dat de Europese Commissie dit EU-breed wil aanpakken en daartoe tijdig voorstellen heeft gedaan voor Europese normen voor auto's. De

Commissie is er wel degelijk gevoelig voor dat men niet alleen normen moet stellen maar het ook mogelijk moet maken om die na te leven. Wanneer een lidstaat zegt dat de situatie daar anders is, valt er best te discussiëren over een aanpassing, waarbij men de bron moet aanpakken.

Mevrouw **Peters** (GroenLinks): Als de Commissie de vervuiling Europabreed wil aanpakken, moet men er ook rekening mee houden dat de vervuiling niet overal gelijk is. De Commissie stelt een uniforme maatregel voor die pas na jaren in werking zal treden. Kan ik uit de woorden van de minister afleiden dat hij mogelijkheden ziet voor Nederland om vooruitlopend op de rest al iets te doen aan roetfilters om luchtvervuiling tegen te gaan?

Minister **Bot**: De vraag naar de precieze implementatie van de wetgeving op dit terrein ligt meer bij staatssecretaris Van Geel, maar ik heb het gevoel dat dit wel degelijk mogelijk is. In het algemeen kan men in Europa wel het meerdere doen maar niet het mindere, dus als wij vinden dat er roetfilters nodig zijn voor dieselauto's, heb ik het gevoel dat wij daartoe zonder enig probleem kunnen besluiten. Ik denk bijvoorbeeld ook aan de strenge targets voor CO₂-uitstoot. De auto-industrie staat daar zoals bekend uiterst terughoudend tegenover, terwijl Nederland strenge normen voor auto's steunt. Gelukkig is dit niet het enige instrument om de CO₂-uitstoot terug te dringen. Ik verwacht dat de Commissie op termijn voorstellen op het gebied van duurzame energie en energiebesparing zal doen. Op dit moment zitten wij echter nog in de situatie dat roetfilters niet verplicht zijn. Het is aan het volgende kabinet om daaraan iets te doen.

De heer **Jan Jacob van Dijk** (CDA): Naar mijn mening kan de Nederlandse regering niet zelfstandig een verplichting opleggen voor roetfilters, omdat dit te maken heeft met de regelgeving voor de interne markt. Wij kunnen het gebruik van roetfilters wel subsidiëren en bevorderen maar het niet verplicht stellen. Dat is ook waar wij nu tegenaan lopen. Wij zijn teleurgesteld dat andere lidstaten ons nog niet volgen in een verplichtstelling.

Minister **Bot**: Ik dank de heer Van Dijk voor deze nadere precisering, die mij ook door mijn ambtenaren wordt aangereikt in de vorm van een papiertje met de tekst "niet verplichtend, wel subsidies". Niettemin doet de Nederlandse regering er alles aan om binnen de algemene normen te blijven die zij zichzelf heeft gesteld. Wij moeten wel maatregelen nemen om die normen te bereiken. Als die maatregelen liggen in de sfeer van invoering van roetfilters, is dat belangrijk, hetzij via subsidies, hetzij via een norm die Europabreed wordt opgelegd. Ik kijk ook naar de emissiehandel. De plafonds daarvoor moeten worden aangescherpt. Ook de luchtvaartsector moet daarin worden opgenomen. In de periode 2008-2012 gelden de normen van het Kyoto-protocol. Wij weten nog niet wat er daarna zal gebeuren, maar de Commissie heeft in haar mededeling over de middellange termijn op het gebied van het klimaatbeleid een goede voorzet gegeven door een aantal strenge normen voor te stellen. Gevraagd is of er niet minder ambitieus moet worden gesproken over de CO₂-opslag. Ik was vorige week in Noorwegen in verband met de toelevering van gas aan

Nederland via een pijplijn. De Noorse minister van Energie heeft mij een interessante verhandeling gegeven over de toekomst van het energiebeleid en de CO₂-opslag. Statoil slaat op dit moment 1 miljoen ton CO₂ per jaar op onder de Noordzee. Daarnaast heeft ook BP aangegeven CO₂ te willen opslaan. Wij zijn erover in gesprek om dat ook in onze lege gasvelden te doen. Men zei mij in Noorwegen dat de technologie nog complex is maar dat het zeer wel mogelijk is die toe te passen. Noorwegen is een land van 2500 km lengte met nog geen 5 miljoen inwoners en met weinig luchtvervuiling. Desondanks gaat men daar over tot CO₂-opslag en heeft men daarmee goede ervaringen, waarover men gaarne met ons in discussie wil treden. De techniek wordt toegepast en het aantal geplande projecten toont aan dat de markt positief denkt over deze techniek. Ik heb gezegd dat wij heel geïnteresseerd zijn en dat wij graag willen samenwerken op dit gebied.

De heer **Jan Jacob van Dijk** (CDA): Wij hebben vandaag ook als doel om een lijst op te stellen van voorstellen die zouden moeten worden voorgelegd aan de Tijdelijke commissie subsidiariteitstoets. Wij moeten er nog eens over nadenken hoe wij dat probleem gaan oplossen. Ik dank de minister voor de beantwoording en voor de samenwerking.

De heer **Van Bommel** (SP): Kan de minister op het punt van de arbeidsmigratie zijn toezegging gestand doen dat hij de Kamer er nader over zal informeren wat de Europese Unie daarmee van plan is, met name in Afrika, en wat de opvatting van de regering daarover is?

Minister **Bot**: Daarop krijgt de Kamer antwoord.

De heer **De Roon** (PVV): De minister heeft prijzenswaardige uitspraken gedaan over de evaluatie en de horizonbepalingen bij nieuwe Europese regelgeving. Ik hoor graag nog zijn mening over mijn gedachte dat ook het bestaande acquis op initiatief van het kabinet – en wat mij betreft onder aanvoering van de minister van Buitenlandse Zaken – zou kunnen overgaan tot de ontwikkeling van een nationaal programma. Daarin kan het acquis tegen het licht worden gehouden om te beoordelen wat verouderd is en wat zou kunnen terugkeren van Europees naar Nederlands niveau. Dat zou kunnen leiden tot vereenvoudiging van regelgeving en tot vermindering van regeldruk. Het zou ook kunnen bijdragen aan bevordering van het draagvlak onder burgers voor de Europese Unie en in ieder geval voor de stellingname van de Nederlandse overheid binnen de Europese Unie.

Wat de kwaliteit van de EU-regelgeving en de vaagheid daarvan betreft, voortvloeiend uit compromisbereidheid, is het soms beter om heldere nationale regelgeving te hebben dan vage EU-regelgeving. Het zou Nederlandse onderhandelaars sieren om gewoon te zeggen dat de regelgeving te vaag of onwerkbaar wordt die onder tijdsdruk tot stand komt. Zij kunnen dan beter stop zeggen en hun been stijf houden, met name met het oog op bevordering van het draagvlak onder de bevolking, in ieder geval onder de rechterlijke macht, voor datgene wat Nederland in Brussel doet.

Ten aanzien van de Europese ontwikkelingssamenwerking heeft de minister gesproken over de beleidscoherentie en heeft hij gezegd dat het moeilijk is om

handelsbarrières snel te slechten. Dat is juist en begrijpelijk, maar ik heb de indruk dat de Europese ontwikkelingssamenwerking fungeert als doekje voor het bloeden, waardoor aan het onderliggende probleem minder aandacht wordt besteed. Ik hoor graag van de minister of het niet beter zou zijn om wat sneller druk te zetten op het slechten van de handelsbarrières door wegneming van het aspirientje waaruit de Europese ontwikkelingssamenwerking vooral bestaat.

Minister **Bot**: Bij het tegen het licht houden van de evaluatie en de horizonbepaling op nationaal niveau moeten wij wel voor ogen houden hoe in Europa de besluitvorming plaatsvindt. De Commissie heeft het initiatiefrecht. Met een nationaal initiatief zouden wij direct raken aan de competenties van de Commissie, die als enige initiatief neemt op dit moment. Wij hebben het hele proces in gang gezet naar aanleiding van de uitbreidingsdiscussie waarbij vereenvoudigingsvoorstellen op tafel zijn gekomen. Eigen exercities zijn onbegonnen werk voor afzonderlijke landen. Bovendien lossen zij niets op omdat men zonder instemming van de Commissie geen stap verder komt. Het systeem dat wij nu kennen werkt veel beter, waarbij wij de Commissie hebben aangezet om de zaak regelmatig door te spitten, ook aan de hand van nieuwe voorstellen en de subsidiariteitstoets, en ieder jaar in het wetgevingsprogramma aan te geven wat eruit kan. Daarmee maken wij veel sneller voortgang dan met de zoveelste bureaucratische activiteit.

Op het punt van de kwaliteitsbewaking ben ik het volledig met de heer De Roon eens. Dit punt neem ik zeker mee.

Hij sprak van "het been stijf houden". Bij wetgeving gaat het om gekwalificeerde meerderheden, ook in de interne markt. Wij houden heel vaak het been stijf en dringen aan op heldere wetgeving. Zelfs wanneer wij succesvol zijn, zien wij vaak dat het Europees Parlement er nog een keer overheen gaat. Men doet daar geweldig werk, maar houdt zich toch vaak bezig met de toverballen en de kerstversiering. De opmerking van de heer De Roon neem ik graag mee. Aan onze onderhandelaars geven wij mee dat zij er ook om moeten denken dat een rechter of een officier van justitie met het resultaat aan de slag moet kunnen en moet kunnen begrijpen wat er staat, zowel in de toelichting als in de tekst.

Natuurlijk zijn wij allen voorstander van het slechten van handelsbarrières. Dat doen wij in de WTO. Europa kent een van de allerlaagste tarieven voor de minst ontwikkelde landen, waarvoor wij zelfs alle barrières hebben geslecht. Wij proberen in WTO-verband nog een stap verder te gaan, uiteraard op basis van enige reciprociteit van andere landen, zoals de Verenigde Staten, India en Brazilië. Er zijn zeer arme landen waar handel niet helpt omdat men niets te verhandelen heeft. Zulke landen zal men tot sint-juttemis moeten blijven ondersteunen, in de vorm van budgetsteun of armoedeverlichting. De Europese Unie heeft een ontwikkelingsbeleid dat beter kan worden gecoördineerd dan nu met het nationale beleid. Dat ligt overigens vaak niet aan de Commissie, die van goede wil is, maar aan bepaalde grote landen, die heel duidelijk hun eigen visie hebben en vaak ook hun eigen cliënten in het buitenland. Zo willen landen als Frankrijk en Engeland per se bepaalde landen bedienen. Dan kan de Commissie adviseren en coördineren wat zij wil, maar zonder veel resultaat. Naar mijn mening levert

het Europese beleid op het gebied van ontwikkelingssamenwerking in het algemeen een nuttige bijdrage, ook wat de herkenbaarheid van de Europese Unie in het buitenland betreft. Het kan natuurlijk altijd beter. Ik zou graag zien dat het nationale beleid van de lidstaten er beter op inspeelde. Dan zouden wij een heel wat krachtiger vuist kunnen maken in het buitenland dan wij nu doen.

De heer **Ten Broeke** (VVD): Ik ondersteun het pleidooi van de minister van harte dat het nationale beleid op het gebied van ontwikkelingssamenwerking veel nadrukkelijker met het Europese kan worden afgestemd en dat daarmee de vuist die wij in de wereld kunnen maken veel krachtiger zou kunnen zijn. Wij nemen nu al vaak de helft van de kosten voor onze rekening, maar dat is vaak niet te zien in de waardering die wij daarvoor terugkrijgen.

Ik dank de minister voor zijn toezegging van het bespoedigen van de fiches en van het de wacht aanzeggen aan die departementen die hiermee notoir te laat zijn. Ik weet dat zijn ambtenaren buitengewoon goed werk verrichten met de ontwikkeling van een soort tracking systeem. Ik geef hem in overweging om dat waar mogelijk ook voor een deel te ontsluiten voor de Kamer. Dat geeft ons meer inzicht.

Ik dank de minister voorts voor zijn toezegging naar aanleiding van mijn vragen over de horizonbepaling in de periodieke evaluatie. Ik zal zijn opvolger aan die toezegging houden en aan het feit dat hij de Europese Commissie hierop wil aanspreken.

Ook op het punt van de goedkeuringsverklaringen zullen wij de minister en zijn opvolger nadrukkelijk volgen. De eerstvolgende gelegenheid daarvoor is de Ecofinraad. Ik kondig nu al aan dat de VVD in dat kader dezelfde punten naar voren zal brengen.

Ik kom nog terug op mijn hartenkreet dat wij de les van Lissabon moeten leren. De minister was in 2000 in Lissabon. Ik was daar ook, namens de telecomindustrie, die niet in de laatste plaats verantwoordelijk was voor de overspannen verwachtingen. De telecom- en IT-industrie heeft daarvan intussen geleerd. Wij spreken nu niet meer van Web 1.0 maar van Web 2.0. Die vergelijking trek ik door naar Europa, in de zin van Europa 2.0, waarvan de geboorteakte in Berlijn ligt.

De minister heeft gezegd dat hij in 2020 hier niet zou willen zitten om de klimaatdoelstellingen te verdedigen. Hij beschikt kennelijk over voorspellende gaven vanwege zijn uitspraak in 2000 dat hij hier niet in 2010 zou hebben willen zitten om Lissabon te verdedigen. Dat is voor mij een beetje het bewijs van de stelling dat men sterk moet oppassen met de geloofwaardigheid, die immers gaat te paard en komt te voet. De vergezichten die misschien wel tot bezieling leiden, waar ik voor ben, moeten worden geschraagd door concrete stappen. Dat is de weg die wij in Europa bewandelen.

Ik dank de minister voor zijn inspanningen op dit terrein. Wij hebben deze week meegemaakt dat Gijs de Vries zijn afscheid heeft aangekondigd. Wij zullen deze minister misschien voorlopig ook moeten missen. Zij zijn de twee mensen die veel gezicht hebben gegeven en hebben bijgedragen aan de reputatie van Nederland in Europa. Namens mijn fractie en namens de heer Nicolaï zeg ik de minister daarvoor dank. Wij hopen hem in welke hoedanigheid dan ook hier weer terug te zien.

Mevrouw **Peters** (GroenLinks): Ik wil graag nog wat langer profiteren van de enorme EU-ervaring waarmee de minister straks wegloupt. Ik hoor graag van hem hoe hij vanuit die ervaring denkt over de relatie met defensie en strafrecht op de volgende punten.

Ik neem ver afstand van diegenen die bij voorbaat allergisch reageren op de europeanisering van iets wat ook maar met nationale defensie te maken kan hebben. Op dit terrein kan een enorme efficiëncyslag worden geslagen. Wat verwacht de minister van de mededeling van de Europese Commissie dat zij opnieuw zal komen met een definitie van het begrip "nationale veiligheid" met een uitzondering op het principe dat staatssteun niet is toegelaten? Hoe kan ons dat helpen in de kosten-efficiëncyslag die wij willen slaan op defensiegebied in Europa?

Ik deel de analyse van de minister dat veel strafrecht bijna testamentair is waar het gaat om moord, doodslag en zaken die ethisch gedrag raken. Dat is echter niet het enige soort strafrecht. Bij veel soorten nieuw strafrecht gaat het om het normeren en sanctioneren van financieel gedrag, verkeersgedrag of milieuvervuilend gedrag. Er zijn ook vormen van strafrecht die soms niet eens te onderscheiden zijn van bestuursrecht. Hoe ziet de minister dit voor zich in het licht van de toekomst van Europa? Ziet hij een strafrecht voor zich dat gedeeltelijk wel communautair is en gedeeltelijk niet? Houdt hij het voor mogelijk dat gedeelten van dat strafrecht die zich lenen voor communautaire behandeling bijvoorbeeld al worden ingevoerd via het traject van het Europees Hof van Justitie zonder Europese grondwet?

Minister **Bot**: Defensiezaken zijn een heel boeiend onderwerp. Ik vind ook dat een competitieve omgeving noodzakelijk is voor een hoogwaardige Europese defensie. Wij hebben in principe een goede technologische en industriële basis om efficiënter samen te werken en een transparante defensiemarkt te creëren. Wij zijn het eens met de Commissie dat artikel 296 kan worden verbeterd waar het gaat om de werking van de defensiemarkt. Ons ministerie als klant, maar ook de Nederlandse defensiegerelateerde industrie zijn gebaat bij een transparante markt. Wel moeten wij natuurlijk alle initiatieven toetsen aan de vraag of zij aansluiten bij de specifieke kenmerken van de defensiesector. Ook moeten maatregelen een gelijke toegang waarborgen en bevorderen voor alle lidstaten. Het behoud van vrijheid op het punt van materieelverwerving is voor ons dan ook wel belangrijk. Er moet geen gedwongen winkelnering worden geïntroduceerd via dit systeem. Het "smoesje" van artikel 296 moet dus inderdaad worden geërodeerd. Betere samenwerking is noodzakelijk, omdat wij anders met de enorme sommen gelds die wij uitgeven niet voldoende kunnen leveren aan product. Ik ben dus voorstander van versoepeling en liberalisering, maar wij moeten niet verplicht worden om altijd een tank te kopen die in Frankrijk is geproduceerd omdat dat voortvloeit uit een samenwerkingsverband. Op dit gebied moet er vrijheid bestaan. Als wij het zo formuleren, geven wij een doorzicht op de wijze waarop de toekomstige defensiesamenwerking binnen Europa gestalte kan krijgen. Het gaat ook die kant uit.

Wat het strafrecht betreft, zie ik twee ontwikkelingen. De interne markt ontwikkelt zich heel snel en brengt de noodzaak mee om op een aantal punten harmoniserend op te treden. Men kan niet heel gescheiden optrekken op

financieel gebied in het licht van de vrijheid van kapitaalverkeer. Dan is het goed om ook op dat punt bepaalde normen te stellen wanneer overtredingen plaatsvinden. Juist het Europees Hof ziet daarin een belangrijke rol voor zichzelf weggelegd. Het feit dat het tegen het kaderbesluit in de derde pijler is ingegaan bij de milieukwestie en heeft uitgesproken dat dit een richtlijn in de eerste pijler zou moeten worden, is een enorme doorbraak in het strafrecht. Ik ben heel voorzichtig en heb daarnet de achtergrond daarvan geschetst. Ik zie echter wel dat een aantal ontwikkelingen, die samenhangen met een goed functionerende interne markt, het noodzakelijk maken om te bezien of wij op die gebieden niet nader tot elkaar kunnen komen. Ik vind het stug wanneer de Commissie minimale maximumstraffen gaat voorstellen. Dat is bij uitstek een zaak van de individuele lidstaten in het licht van de eigen opvatting over strafbeleving in een maatschappij. Daarop kan men niet een Griekse, een Finse of een Portugese norm loslaten omdat die anders zijn en anders worden beleefd. Daarmee moeten wij dan ook voorzichtig omgaan. Wel kunnen wij een bepaald type straf gezamenlijk gaan opleggen voor bepaalde ernstige delicten, in de zin van gevangenisstraf of een fikse geldboete, waarbij wij het overlaten aan de lidstaten wat de hoogte ervan in de praktijk zou moeten zijn. In afwachting van het nieuwe verdrag zal het Europees Hof zich deze kluif niet laten ontnemen, zeker nu het deze weg is ingeslagen.

De **voorzitter**: Ik concludeer dat wij aan het einde zijn gekomen van de gedachtewisseling over de agendapunten die voorlagen. Ik registreer drie toezeggingen. Ten eerste gaat het dan om een brief van het kabinet over de uitvoering van de motie-Van Baalen/Van der Laan (22112, nr. 405) over de horizonbepaling en de evaluatie daarvan; ten tweede om een brief over de mogelijke invulling van de oorsprong van regelgeving met de suggesties vanuit de Kamer, ook in relatie met het Asser Instituut; ten derde om een reactie op de opmerkingen van de heer Van Bommel over arbeidsmigratie en wervingsactiviteiten van de Europese Unie en van lidstaten in andere delen van de wereld.

Deze vergadering is voor de minister niet de laatste gelegenheid om met de Staten-Generaal van gedachten te wisselen, maar wel met de vaste commissie voor Europese Zaken. Toen hij in 2003 in de Kamer kwam, kregen wij te maken met een door de wol geverfde diplomaat, die zich allengs heeft ontpopt tot een gedegen minister. Ik kan mij herinneren dat hij bij een van zijn eerste optredens in vak K een indrukwekkende beschouwing heeft gegeven over de positie van Turkije. Daarmee borduurde hij voort op eerdere publicaties van zijn hand. Dat heeft op mij heel veel indruk gemaakt. Een en ander heeft er in 2004, mede door zijn inzet tijdens het Nederlands voorzitterschap, in geresulteerd dat Turkije tot kandidaat-lid werd benoemd. Los van de inhoudelijke appreciatie van die zaak noem ik dit als een van de punten die in zijn optreden sterk naar voren zijn gekomen.

Na het vertrek van staatssecretaris Nicolai heeft de minister Europa er "gewoon even" bij gedaan. De wereld is al groot, maar als men dichterbij komt, kan het voorkomen dat men de hete adem daarvan voelt. Ik ben persoonlijk sterk onder de indruk geraakt van het hele proces rondom de vrijlating van twee kinderen uit Syrië. Ik ben daarbij heel nauw betrokken geweest,

vanuit de politiek maar ook persoonlijk. De manier waarop de minister met zijn staf daarin heeft geopereerd, heeft enorm veel indruk op mij gemaakt.

Met het noemen van een aantal onderdelen van de carrière en het beleid van deze minister doe ik natuurlijk onrecht aan alle andere zaken die ik onvermeld laat. Ik dank de minister namens de vaste commissie voor Europese Zaken voor de samenwerking. Wij hebben vaak op heel constructieve wijze argumenten gewisseld en wij hebben gewerkt aan een sterk Europa en een betere buitenwereld, want die is veel groter dan Nederland.

Minister **Bot**: Ik ben u zeer erkentelijk voor uw woorden. Ik heb ook van mijn kant de contacten met deze commissie zeer gewaardeerd. Een bepaalde krant beweert een slijpsteen voor de geest te zijn. De Kamer is zeker in het begin voor mij bijna een zaag voor de geest geweest en heeft mij geleerd om buitengewoon kritisch na te denken. Dat is een van de belangrijke aspecten van het contact tussen minister en Kamer. Wanneer men nieuwe initiatieven wil nemen of bepaalde voorstellen wil indienen, moet men altijd in het achterhoofd houden hoe de Kamer daarop zal reageren. Dat betekent dat men vaak tot in de haarvaten van een voorgenomen besluit doordringt om er zeker van te zijn dat het helemaal klopt. Dat aspect van de democratische controle gaat dus nog veel verder dan alleen de discussies hier, die ik altijd sterk heb gewaardeerd, maar speelt ook al in het voortraject voordat men met een voorstel komt. Wanneer het huiswerk goed is gedaan, is het interessant om in de daaropvolgende discussie te zien of de voorbereiding toereikend is geweest en of daarbij alle aspecten in ogenschouw zijn genomen. Daarin heeft de Kamer mij altijd buitengewoon geholpen. Er zijn natuurlijk wel eens stevige woordenwisselingen geweest, maar dat hoort bij het vak. Ik heb ervan genoten. Ik ben altijd met buitengewoon veel genoegen in deze arena verschenen. Dat aspect zal ik zeer missen.

Sluiting 12.40 uur.